

Ohjeistus tilitoimiston asiakkaille: Tilinpäätöksen lukeminen ja tulkinta

Janina Syrjälä

Tekijä Janina Syrjälä	
Koulutusohjelma Liiketalous	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Ohjeistus tilitoimiston asiakkaille: Tilinpäätöksen lukeminen ja tulkinta	Sivu- ja liitesivumäärä 58+17
<p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä produkti tilitoimiston asiakkaille - ohje tilinpäätöksen lukemisesta ja tulkinnasta. Toimeksiantajayritys koki ohjeistuksen tarpeelliseksi, kun huomasi, että moni asiakkaista ei osannut lukea yrityksensä tilinpäätöstä.</p> <p>Produktin tavoitteena oli asiakaslähtöisyys ja ymmärrettävyys. Sen tuli selventää asiakkaille, mikä tilinpäätös on, mistä se koostuu, miten sitä tulisi ymmärtää ja kuinka sitä voidaan hyödyntää liiketoiminnan apuna. Opinnäytetyö rajattiin koskemaan koko toimeksiantajayrityksen asiakkaita, mutta sen tuli olla yleispätevä ohje pienyrityksille toimialaan tai yritysmuotoon katsomatta.</p> <p>Produktin sisältö perustettiin opinnäytetyön viitekehykselle. Viitekehys rakennettiin laadukkaaksi ja kattavaksi ammattikirjallisuuden sekä oleellisten tilinpäätöstä koskevien lakien avulla. Kirjanpidon perusteoria ja yleisperiaatteet oli esitettävä ensin pohjustamaan tilinpäätöstä koskevaa teoriaosuutta. Viitekehys sisältää tilinpäätöksen yleisperiaatteet, rakenteen ja sisällön sekä käsittelyn eri yhtiömuodoissa. Viitekehyksessä tärkeimpänä painotettiin kuitenkin tilinpäätöksen lukemista ja tulkintaa. Raporttiin lisättiin tietoa myös tilinpäätös- ja verosuunnittelusta.</p> <p>Produkti toteutettiin kartoittamalla ensin millaisia asioita asiakkaat haluaisivat tietää tai mitä he eivät ymmärrä. Asiakkaille teetettiin ensin alustavia tiedusteluja ohjeistuksen tarpeellisuudesta. Asiakkaat kokivat ohjeistuksen tarpeelliseksi. Produktiin siirrettävä viitekehysten sisältö selvitettiin tekemällä asiakkaille pienimuotoinen kysely sekä haastattelemalla muutamia asiakasyritystä.</p> <p>Kyselyistä ja haastatteluista saatujen tulosten perusteella tuotettiin viitekehys ja sen myötä produktin sisältö. Asiakkaille osa tilinpäätöksen sanastosta oli vierasta ja heillä oli vaikeuksia hahmottaa tilinpäätöksen kokonaisuus. He halusivat tietää, miten tilinpäätöksestä saadusta tiedosta voisi hyötyä liiketoiminnassa. Asiakkaat olivat lisäksi kiinnostuneita tilinpäätös- ja verosuunnittelusta.</p> <p>Produkti lähetettiin asiakkaille sähköpostitse tilinpäätösten 2014 jakamisen aikaan. Ohjeistus oli asiakkaiden mielestä hyödyllinen ja ymmärrettävä. Toimialaan tai yritysmuotoon rajoitettu ohjeistus olisi kuitenkin ollut heille vielä hyödyllisempi. Myös toimeksiantaja oli tyytyväinen tuotokseen.</p>	
Asiasanat Tilinpäätös, tuloslaskelma, tase, tunnusluvut, kirjanpito, produkti	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Toimeksiantaja.....	1
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaukset	2
2	Kirjanpito tilinpäätöksen perustana.....	4
2.1	Kirjanpitovelvollisuus.....	4
2.2	Tilikausi.....	4
2.3	Hyvä kirjanpitotapa	5
2.4	Oikeat ja riittävät tiedot.....	6
2.5	Kirjanpidon yleisperiaatteet	6
2.6	Kirjanpidon ja verotuksen yhteys.....	8
3	Tilinpäätöksen yleisperiaatteet	9
3.1	Toiminnan jatkuvuuden periaate	9
3.2	Johdonmukaisuuden periaate	10
3.3	Sisältöpainotteisuuden periaate	10
3.4	Varovaisuuden periaate	11
3.5	Tasejatkuvuuden periaate.....	11
3.6	Suoriteperusteinen kirjanpito.....	11
3.7	Erillisarvostuksen periaate	12
3.8	Tilinpäätöksen jaksotus- ja arvostussäännökset.....	12
3.9	Pienen kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksen ominaispiirteet.....	13
3.10	Tilinpäätösinformaatio lainsäädäntöjen näkökulmasta.....	14
4	Tilinpäätöksen rakenne ja sisältö	15
4.1	Tuloslaskelma	15
4.1.1	Liikevaihto sekä liiketoiminnan muut tuotot.....	16
4.1.2	Materiaalit ja palvelut	17
4.1.3	Henkilöstökulut.....	18
4.1.4	Poistot ja arvonalentumiset	19
4.1.5	Liiketoiminnan muut kulut.....	20
4.1.6	Rahoitustuotot ja -kulut	20
4.1.7	Satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot.....	21
4.1.8	Tuloverot ja tilikauden tulos.....	21
4.2	Tase.....	22
4.2.1	Pysyvät vastaavat	22
4.2.2	Vaihtuvat vastaavat.....	23
4.2.3	Oma pääoma	23
4.2.4	Tilinpäätössiirrot ja pakolliset varaukset	24
4.2.5	Vieras pääoma.....	25

4.3	Liitetiedot	25
4.4	Toimintakertomus	26
4.5	Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt	27
5	Tilinpäätöksen käsittely eri yhtiömuodoissa	28
5.1	Osakeyhtiö	28
5.2	Henkilöyhtiöt	28
5.3	Liikkeen- ja ammatinharjoittajat	29
6	Tilinpäätöksen lukeminen ja tulkinta	30
6.1	Tilinpäätösanalyysit	30
6.2	Kasvu ja kannattavuus	31
6.3	Maksuvalmius (likviditeetti)	34
6.3.1	Quick ratio	34
6.3.2	Current ratio	35
6.4	Vakavaraisuus (soliditeetti)	36
6.4.1	Omavaraisuusaste	36
6.4.2	Nettovelkaantumisaste	37
6.4.3	Suhteellinen velkaantuneisuus	38
6.5	Muut tunnusluvut	38
6.6	Yrityksen arvonmääritys	40
7	Tilinpäätös- ja verosuunnittelu	42
7.1.1	Tilikauden tulos eri sidosryhmien näkökulmasta	42
7.1.2	Tavoitetulokseen pyrkiminen	43
7.2	Yritysmuotoihin liittyvä verosuunnittelu	43
8	Produktin suunnittelu ja toteutus	45
8.1	Produktin toteutuksen suunnittelu	45
8.2	Produktin aikataulu	46
8.3	Produktin toteutus	47
8.3.1	Viitekehyksen rakentaminen ja tiedustelut asiakkailta	47
8.3.2	Kyselyt asiakkaille	48
8.3.3	Haastattelu taksialan kommandiittiyhtiön kanssa	48
8.3.4	Haastattelu taksialan konsernin kanssa	49
8.3.5	Haastattelu catering-yrityksen kanssa	50
8.3.6	Viitekehyksen viimeistely ja ohjeistuksen luominen	51
8.4	Produktin kuvaus	53
9	Pohdinta	54
9.1	Kehittämis- ja jatkotutkimusehdotukset	54
9.2	Opinnäytetyön ja oman oppimisen arviointi	55
	Lähteet	56
	Liitteet	60

Liite 1. Tasekirja Esimerkki Oy	60
Liite 2. Kululajikohtaisen tuloslaskelman kaava	72
Liite 3. Taseen kaava	73
Liite 4. Haastattelukysymykset	75
Liite 5. Ohjeistuksen sisällysluettelo	76

1 Johdanto

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on laatia produkti: ohje yrittäjälle siitä, kuinka lukea tilitoimiston toimittamaa tilinpäätöstä. Ohjeistus laaditaan pienen tilitoimiston asiakkaille nimenomaan tilinpäätöksen lukemisesta ja tulkitsemisesta.

Raportti koostuu laajasta viitekehyksestä, produktin suunnittelusta ja toteutuksesta, pohdintaosiosta, lähteistä sekä liitteistä. Viitekehys toimii ohjeistuksen laatimisen perustana. Siinä käsitellään tilinpäätöksen taustalla vaikuttavan kirjanpidon yleisperiaatteita, tilinpäätöksen rakennetta ja tulkintaa sekä hieman tilinpäätös- ja verosuunnittelua.

1.1 Toimeksiantaja

Produktin toimeksiantajana toimii pieni kolmen työntekijän tilitoimisto, jonka asiakaskanta koostuu noin kolmestakymmenestä asiakkaasta. Toimeksiantaja on ollut työnantajani jo useamman vuoden ajan, joten yritys ja sen asiakkaat ovat minulle entuudestaan tuttuja. Suurin osa asiakkaista on taksialan yrityksiä. Produkti olisi näin ollen helpoin rajata koskemaan juuri taksialan yrityksiä. Työ on kuitenkin päätetty jättää koskemaan koko yrityksen asiakaskuntaa, sillä ohjeistukselle on suuri tarve myös muiden kuin taksialan asiakkaiden piirissä.

Koska moni asiakkaista ei ole kunnolla perehtynyt tilinpäätöksen lukemiseen ja ymmärtämiseen, jonkinlainen ohjeistus koettiin yrityksessä tarpeelliseksi. Osa asiakkaista on myös vasta aloittaneita yrittäjiä, jotka tarvitsevat vielä tukea käytännön kirjanpitoasioissakin. Vaikka asiakkaamme ovatkin yrittäjiä, he eivät täysin ymmärrä tai osaa lukea heille toimitettuja tilinpäätöksiä. Yritystensä kehittämistä varten tämä taito on tärkeää ja ohjeistuksen avulla voin ohjata heitä oikeaan suuntaan ilman, että heidän tarvitsisi käydä mitään erityisiä kursseja pystyäkseen lukemaan yrityksensä tilinpäätöstä. Koin aiheen myös oman oppimiseni kannalta tärkeäksi, sillä se tukee ammattiin suuntautuvia opintojani eli ulkoista laskentatoimea sekä kehittää minua kirjanpitäjänä. Opinnäytetyöni tuo minulle jatkossa varmasti paljon hyötyä työelämän parissa.

Ohjeistus jaetaan asiakkaille sähköpostitse, kun 2014 vuoden tilinpäätökset valmistuvat viimeistään huhtikuussa 2015. Tällöin asiakas voi heti ohjeistuksen avulla selvittää, mistä tilinpäätöksen luvut koostuvat ja kuinka niitä tulisi tulkita. Produkti pidetään salaisena, mutta opinnäytetyön raportointia voi hyödyntää kuka tahansa tilinpäätöksen lukemisesta

ja tulkitsemisesta kiinnostunut yritys tai yksityinen henkilö. Produktini toteutuksen raportointia ja viitekehystä voidaan hyödyntää kootessa ohjeistusta esimerkiksi jonkin toisen tilitoimiston asiakkaille.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaukset

Tuotoksen onnistumista mitataan asiakkaiden kokemalla hyödyllä - sen asiakaslähtöisyydellä ja ymmärrettävyydellä. Tavoitteena on selventää asiakkaiden kuvaa tilinpäätöksestä ohjeistuksen avulla. Ohjeistus vastaa kysymyksiin: ”mikä tilinpäätös on ja mistä se koostuu?”, ”miten sitä tulisi ymmärtää?” ja ”kuinka yrittäjä voi hyödyntää sitä liiketoiminnassaan?”. Produktin laatimisen aikana myös haastatellaan asiakasyrityksiä, mikä auttaa karvoittamaan alueet, joita ohjeistuksessa tulisi painottaa.

Produkti perustetaan viitekehykselle, joka tukee ohjeistuksen luotettavuutta. Opinnäytetyön viitekehys pohjautuu vahvasti teoriaan tilinpäätöksen perusteista, syntymisestä ja tulkitsemisesta. Tilinpäätökseen liittyvän viitekehysten lisäksi on aluksi käsiteltävä myös kirjanpidon perusteita tilinpäätöksen synnyn ymmärtämiseksi.

Oma panokseni viitekehysten rakentamisessa on luoda laadukkaasta ja laajasta kokonaisuudesta lähteitä ymmärrettävä ja selkeä kokonaisuus. On myös tärkeää, että olen itse ymmärtänyt käsiteltävät asiat oikein. Teoriaosuus on yksi tärkeimmistä osista produktiani, koska sen pohjalta syntyy itse tuotos. Suuri osa teoriaosuudesta siirtyykin suoraan tuotokseen. Teoriapohjan tarkoituksena ei ole pelkästään etsiä tietoa, joka siirrettäisiin itse ohjeistukseen, vaan perehdyttää minut tilinpäätöksen perusteisiin ja opettaa minut ymmärtämään sitä. Kun itse tiedän taustat ja yksityiskohdat, on helpompi nähdä asiakkaiden kannalta oleelliset asiat ja kääntää ne kielelle, jota hekin ymmärtävät.

Lähteinä viitekehykselle toimii ajantasainen ammattikirjallisuus ja -lehdet sekä kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskeva lainsäädäntö. Tarkoitukseni on käyttää viitekehysten rakentamisen ja kirjoittamisen apuna myös opiskelun ja työn ohella saamiani kirjallisia ohjeita sekä omia muistiinpanojani, jotta myös oma osaamiseni ja ammattitaitoni näkyisi työssäni jäljessä.

Opinnäytetyö rajataan koskemaan pienyrityksiä, mutta kuitenkin yleispäteväksi toimialaan tai yritysmuotoon katsomatta. Raportti pyritään rajaamaan asiakaslähtöisesti eli sellaiset tilinpäätösasiat, jotka eivät ole toimeksiantajan asiakkaille oleellisia, jätetään työstäni pois. Tällaisia ovat muun muassa tulojen kirjaaminen tuotoiksi valmiusasteen perusteella, ar-

vonkorotukset ja -alennukset sekä muut produktin kannalta epäolennaiset jaksotus- ja arvostussäännökset. Myös tilinpäätökseen kuuluvat toimintakertomus ja rahoituslaskelma käsitellään raportissa vain lyhyesti, sillä ne harvemmin koskettavat pienkirjanpitovelvollista. Asiakkaista vain yksi kolmasosa tarkastuttaa tilinpäätöksensä tilintarkastajalla, joten tilintarkastuksen perusteelliselle käsittelyllekään ei ole tarvetta.

2 Kirjanpito tilinpäätöksen perustana

Kirjanpito on systemaattinen muistiinmerkitsemisjärjestelmä, johon yrityksen toiminnasta aiheutuneet tulot ja menot kirjataan (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 17). Kirjanpitoon kirjaan myös rahoitustapahtumia, kuten oman pääoman sijoituksia sekä lainojen nostoja ja niiden takaisinmaksuja. Liikekirjanpitoa pidetään yhtenäisin perustein, joten eri yritysten kirjanpidot ovat periaatteessa verrattavissa toisiinsa. Yhtenäiset perusteet helpottavat tulkintaa, mutta toisaalta yrityskohtaista liikkumavaraa on kirjanpidossa paljon. (Salmi 2010, 24-25)

Se, mitä kirjanpitoon kirjattavilla merkittävillä taloudellisilla tapahtumilla tarkoitetaan ja miten kirjaukset tehdään, sekä millaisia raportteja järjestelmästä tulee saada, on määrätty lainsäädännössä. Kirjanpitojärjestelmässä tehtyjen tulojen ja menojen sekä rahoitustapahtumien kirjausten jälkeen voidaan järjestelmästä saada raportteja, kuten tuloslaskelma ja tase. Nämä raportit kuvaavat yrityksen taloudellista tilannetta ja helpottavat yrityksen tulevaisuuden arviointia. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 17, 35; Lindfors 2008, 35)

Syvin tarkoitus kirjanpidon pitämisessä onkin sen tuottama informaatio yrityksen sidosryhmille, kuten johdolle toiminnanohjaukseen ja päätöksentekoon. Erityisesti myös omistajat, julkinen valta ja rahoittajat ovat tärkeitä sidosryhmiä, jotka haluavat saada ajantasaista dataa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Muita yrityksen taloudesta, kuten maksukyvyistä ja toiminnan jatkuvuudesta kiinnostuneita sidosryhmiä ovat asiakkaat, toimittajat, alihankkijat, työntekijät, analyytikot sekä kilpailijat. (Collier 2006, 71; Salmi 2010, 24-25)

2.1 Kirjanpitovelvollisuus

Kirjanpitolain 1:1:n mukaan kaikki, jotka harjoittavat liike- tai ammattitoimintaa, ovat toiminnassaan kirjanpitovelvollisia (KPL 1336/1997). Tämä koskee myös yhteisö- tai säätiömuodossa toimintaansa harjoittavia yrityksiä ja talousyksiköitä. Kirjanpitovelvollisuus alkaa heti yrityksen ensimmäisestä liiketapahtumasta tai perustamishetkestä. Kirjanpitovelvollisuus voi olla yksityishenkilöllä tai oikeushenkilöllä, mutta esimerkiksi konsernille ei erikseen tehdä kirjanpitoa vaan sen tilinpäätös laaditaan yhdistämällä konserniin kuuluvien yritysten tilinpäätökset yhteen. (Leppiniemi 2014a, 19-20)

2.2 Tilikausi

Yrityksen tuloksen selville saamiseksi tietyltä ajanjaksolta on kirjanpitoa pidettävä määrätyn pituisissa jaksoissa eli tilikausissa. (Salmi 2010, 26) Lähtökohtainen tilikauden pituus

on aina 12 kuukautta (KPL 1:4 §) ja useimmiten yritykset valitsevatkin tilikaudeksi kalenterivuoden eli 1.1. -31.12. (Leppiniemi 2014a, 33; Salmi 2010, 26)

Tilikautta ei ole kuitenkaan rajoitettu sen tarkemmin, joten yritys voi hyvin aloittaa tilikautensa esimerkiksi kesäkuusta. On kuitenkin huomioitava, että kotimaisilla konsernin alaisilla yrityksillä on oltava sama tilikausi. Poikkeustapauksiin lupaa on haettava kirjanpitolautakunnalta, jolloin myönnetty lupa on määräaikainen. Yrityksen aloittaessa tai lopettaessa toiminnan voi tilikausi olla lyhempi tai pidempi kuin 12 kuukautta. Tällöinkin kuitenkin maksimissaan 18 kuukautta. (KPL 1:4.1 §; Leppiniemi 2014a, 33-34)

Tilikauden aloittaa alkava tase eli edellisen tilikauden taseen loppusaldot, kuten yrityksen omaisuus ja velat. Tilikauden aikana sille kuuluvat tulot ja menot kirjataan kirjanpitoon ja lopuksi laaditaan tilinpäätös, jonka tehtävä on ilmaista yrityksen tuloksen muodostuminen tilikauden aikana sekä yrityksen taloudellinen asema. Tämän jälkeen aloitetaan taas uusi tilikausi päättävän taseen pohjalta. (Salmi 2010, 26-27)

2.3 Hyvä kirjanpitolaitos

Kirjanpitolaitos ja -käytäntöä muovaavat jatkuvasti kehittyvät sovitut säännöt, joita kutsutaan hyväksi kirjanpitolaitokseksi. Ne täydentävät käytännön tasolla kirjanpitolain määräyksiä ja auttavat ratkaisemaan ongelmia. (Alhola, Koivikko, Rätty & Tuominen 2001, 11) Hyvä kirjanpitolaitos takaa kirjanpidon, tilinpäätöksen sekä toimintakertomuksen luotettavuuden (Leppiniemi 2014a, 80). Kirjanpitolaki velvoittaa, että kaikkien kirjanpitolaitosten on noudatettava hyvää kirjanpitolaitosta (KPL 1:3 §)

Kirjanpito- ja tilinpäätöslainsäädäntö on perustana hyvälle kirjanpitolaitosvalle. Lähteinä käytetään myös kirjanpitolaitoksen ohjeita ja lausuntoja koskien lakisäännösten soveltamista tai yleisperiaatteiden tulkintaa. Kirjanpidon teorian sekä kirjanpitolain, että laki-asetusten on kuitenkin oltava yrityksen kirjanpitolaitoksen ensisijaisena lähteenä. (Alhola ym. 2001, 11-12; Koivumäki & Lindfors 2014, 11)

Pelkkä kirjanpitolain ja -asetusten säännösten noudattaminen ei kuitenkaan vielä takaa hyvää kirjanpitolaitosta vaan niiden lisäksi on noudatettava yleisiä kirjanpidon periaatteita sekä varmistuttava siitä, että kirjanpitolaitoksesta annetaan oikea ja riittävä kuva. (Alhola ym. 2001, 11-12)

Lisäosviittaa yrityksen liikekirjanpidon kysymyksiin saa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksistä, yhteisölaista, EY:n direktiiveistä ja IAS-standardeista (International Accounting Standards). Erittäin hyvinä konkreettisina lähteinä hyvälle kirjanpitotavalle voidaan pitää myös muun muassa kirjanpitolautakunnan (myöh. KILA) ohjeita ja lausuntoja sekä tilintarkastajajärjestöjen lausuntoja ja kannanottoja. (Alhola ym. 2001, 12)

2.4 Oikeat ja riittävät tiedot

Oikeilla ja riittäväillä tiedoilla, toiselta nimeltään oikea ja riittävä kuva (KPL 3:2 §), tarkoitetaan sitä, että yrityksen varoista ja veloista sekä toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta annetaan oikea ja riittävä kuva tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa. Tämä lausunto koskee kaikkia kirjanpitovelvollisia ja sen toteutumisesta on kirjanpitovelvollisen pidettävä erityistä huolta. (KHT-yhdistys 2012, 16; Alhola ym. 2001, 12)

Oikeiden ja riittävien tietojen takaamiseksi tarpeelliset lisätiedot tulee aina ilmoittaa liitetiedoissa. Hyvän kirjanpitotavan sekä yleisten kirjanpito- ja tilinpäätösperiaatteiden noudattaminen tukee oikean ja riittävän kuvan antamista. (KHT-yhdistys 2012, 16)

2.5 Kirjanpidon yleisperiaatteet

Kirjanpidon yleisperiaatteita eli yleisesti hyväksytyjä ja noudettaviksi sovittuja sääntöjä ja menettelytapoja on käytettävä hyvän kirjanpitotavan takaamiseksi. Nämä periaatteet auttavat ratkaisemaan kirjanpidon käytännön ongelmia, joista ei löydy säännöstä laissa. (Alhola ym. 2001, 13) Tulee muistaa, että liitetiedoissa on oltava lisätieto ja pätevä perustelu, jos yleisistä kirjanpidon periaatteista poiketaan (KHT-yhdistys 2012, 13).

Yksi yleisperiaate koostuu kirjanpidon teorioista, kuten taseyhtälöteoriasta, jonka mukaan omaisuus = pääoma. Tämä tarkoittaa, että taseen vastaavaa (omaisuus) ja vastattavaa (pääoma) puolet menevät tasan. Dynaamisten kirjanpitoteorioiden mukaan taas kirjanpidon ja tilinpäätöksen ensisijaisena tehtävänä on laskea yrityksen oikea tulos. Dynaamisista teorioista selkeimpiä on niin sanottu meno-tuloteoria, jonka mukaan tuloslaskennan periaatteena on tulojen ja niiden aikaansaamiseksi aiheutuneiden menojen erotus. (Alhola ym. 2001, 13-15)

Talousyksikön erillisyyden periaatteella tarkoitetaan sitä, että kirjanpitovelvollisen talouskokonaisuus pidetään erillään sidosryhmien, kuten omistajien ja rahoittajien toiminnasta.

Vakaan rahanarvon periaate taas esittää, että liiketapahtumat on kirjattava Suomen rahana ja varsinaisen rahanarvon vaihtelua ei oteta kirjanpidossa huomioon vaan oletuksena on, että eri aikoina kirjatut rahat ovat keskenään samanarvoisia. (Alhola ym. 2001, 16)

Luotettavuuden ja todennettavuuden periaatteessa on kyse siitä, että riippumattoman ammattihenkilön on pystyttävä tarkistamaan kirjanpidon täsmällisyys ja luotettavuus (Alhola ym. 2001, 17). Kirjauksia ei voida tehdä millä perusteilla tahansa, vaan jos vain mahdollista, niiden tulee perustua tositteseen, kuten alkuperäiseen, päivättyyn ja varmennettuun laskuun, joka on saatu ulkopuoliselta taholta (KPL 2:5 §).

Täydellisyyden periaatteella tarkoitetaan sitä, että kirjanpitoon ja näin ollen myös tilinpäätökseen tulee sisällyttää aivan kaikki liiketapahtumat ja tiedot omaisuudesta ja veloista, jotka kirjanpitovelvolliselle kuuluvat. Kirjanpidosta on saatava myös tarvittavat raportit, kuten pääkirja, päiväkirja, reskontrat, tuloslaskelma ja tase. (Alhola ym. 2001, 17)

Olenaisuuden ja taloudellisuuden periaatteet korostavat sitä, että epäolennaisia eriä ei ole tarpeen käsitellä ehdottoman tarkasti, jos ne todella ovat informaation kannalta epäolennaisia. Tällaiset erät ratkaistaan tapauskohtaisesti miettimällä, miten tarkasteltavana oleva liiketapahtuma oikeastaan liittyy yrityksen toimialaan. Olenaisuuden periaatteeseen liittyy myös sisältöpainotteisuuden periaate eli ”sisältö ennen muotoa” -periaate, joka tarkoittaa sitä, että ensisijaisesti huomio kiinnitetään tapahtuman taloudelliseen luonteeseen ja vasta toissijaisesti lakien ja asetusten säännösten määrittämään menettelytapaan kunnioittaen kuitenkin lain henkeä. (Alhola ym. 2001, 18-19)

Julkisuusperiaatteen mukaan taas kirjanpitovelvollisen tilinpäätös ja sen laadintaperiaatteet on rekisteröitävä patentti- ja rekisterihallitukselle, joka rekisteröinnin jälkeen julkistaa ne (KPL 3:9 §). Vertailtavuuden periaate taas perustuu siihen, että eri tilikausien tilinpäätösten tulee olla vertailukelpoisia keskenään sekä muiden kirjanpitovelvollisten tilinpäätösten kanssa. (Alhola ym. 2001, 19-21).

Merkityksellisyysperiaatteella halutaan, että kirjanpitovelvollisen kaikille sidosryhmille, kuten sijoittajille ja rahoittajille, annetaan tilinpäätösinformaatio saman sanaisena ja saman sisältöisenä. Kirjanpidon informaation tuottaminen ei kuitenkaan saisi aiheuttaa kirjanpitovelvolliselle kohtuuttomia kustannuksia, vaan informaation tuottamisesta koituvat kuluja pitäisi voida kompensoida tuotettavan informaation hyödyllisyydellä. Tätä kutsutaan informaation taloudellisuuden periaatteeksi. (Alhola ym. 2001, 21-22)

Periodisuusperiaatteessa on kyse kirjanpitovelvollisen toiminnan jakamisesta 12 kuukauden pituisiin tilikausiin (KPL 1:4 §). Nopeusperiaate taas perustuu siihen, että informaatio, joka tilikausittain annetaan, on tuotettava riittävän nopeasti ja tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden sisällä tilikauden päättymisestä (KPL 3:6 §).

2.6 Kirjanpidon ja verotuksen yhteys

Kirjanpito perustetaan toki kirjanpito- ja tilinpäätöslainsäädäntöön, mutta siihen vaikuttaa oleellisesti myös muu lainsäädäntö, kuten yhteisö- ja verolainsäädäntö. Kirjanpidosta saadaan esimerkiksi tiedot yrityksen arvonlisäverotukseen sekä tuloverotukseen, vaikka verotettava tulo saattaakin joiltain osin poiketa kirjanpidon tuloksesta. (Koivumäki & Lindfors 2014, 11)

Elinkeinoverolaki (EVL) säättää kaikkien elinkeinotoimintaa harrastavien yritysten verotuksesta niin, että osa tuloista, jotka kirjanpitoon on merkitty, voivat olla verovapaita ja osa taas vähennyskeltottomia. Siksi on hyvä jo kirjauksia tehdessä huomioida tämä seikka ja kirjata mahdolliset verovapaat tulot ja vähennyskeltottomat menot erillisille tileilleen, jolloin verolaskelmalle ja veroilmoitukseen saadaan kirjanpidosta tiedot vaivattomammin. (Koivumäki & Lindfors 2014, 11)

EVL 1:6 §:n mukaan verovapaata tuloa voi olla esimerkiksi osinkotuotot, käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot, palautettava yhteisökorko, verotilin hyvityskorko tai fuusiovoitot. Vastaavasti vähennyskeltottomia menoja taas voivat olla käyttöomaisuusosakkeiden luovutustappiot, fuusiotappiot, edustusmenot, lahjoitukset ja lahjukset, viivästysseuraukset veroista ja esimerkiksi sakot (EVL 2:16 §). Pääasiassa kuitenkin tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneet menot tai menetykset ovat vähennyskelpoisia verotuksessa. (Koivumäki & Lindfors 2014, 15)

Osa yrityksen toiminnasta saattaa olla elinkeinoverolain alaista toimintaa ja osa taas tuloverolain tai maatilatalouden alaista toimintaa, jolloin näistä tulleet tulot ja menot on veroilmoituksella ilmoitettava erikseen. Tätä niin sanottua tulolähdejaon tekemistä voidaan kirjanpidossa helpottaa erillisillä tileillä tai esimerkiksi niin sanotulla kustannuspaikkajaotellulla, jossa yrityksen eri liiketoimien kulut saadaan erillisille raporteilleen. (Koivumäki & Lindfors 2014, 21)

3 Tilinpäätöksen yleisperiaatteet

Tilinpäätöksen tarkoitus on yrityksen tilikauden tuloksen ja taloudellisen aseman kuvaaminen. Se myös kertoo, miten tulos on muodostunut. (Salmi 2010, 26) Tilinpäätös tehdään ja allekirjoitetaan neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Airola 2015).

Oikean ja riittävän kuvan antamisen tukemiseksi on laadittu yleiset tilinpäätösperiaatteet (Salmi 2010, 26). Kirjanpitolaki on luetellut yleiset tilinpäätösperiaatteet KPL 3:3 §:ssä seuraavasti:

”1) oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta;

2) johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden ja -menetelmien soveltamisessa tilikaudesta toiseen;

2 a) huomion kiinnittäminen liiketapahtumien tosiasialliseen sisältöön eikä yksinomaan niiden oikeudelliseen muotoon (sisältöpainotteisuus); (30.12.2004/1304)

3) tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus;

4) tilinavauksen perustuminen edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen;

5) tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kuluja huomioon ottaminen riippumatta niihin perustuvien maksujen suorituspäivästä; sekä

6) kunkin hyödykkeen ja muun tase-eriin merkittävän erän erillisarvostus.”

Poikkeaminen tilinpäätösperiaatteista on mahdollista vain erityssyistä (KPL 3:3.5 §). Tällöin poikkeaminen on perusteltava liitetiedoissa sekä tehtävä arvio sen vaikutuksesta taseeseen vastaaviin ja vastattaviin, rahoitusasemaan sekä tulokseen. (Leppiniemi 2014a, 98)

3.1 Toiminnan jatkuvuuden periaate

Toiminnan jatkuvuuden periaatteella kirjanpitolaissa tarkoitetaan, että yritys tekee tilinpäätösratkaisuja lähtökohtaisesti sillä ajatuksella, että toiminta jatkuu seuraavallakin tilikaudella eli toimintoa tai koko toimintaa ei olla lopettamassa. (Leppiniemi 2014a, 83-84)

Kirjanpidossa tämän periaatteen toteuttaminen näkyy muun muassa pysyvien vastaavien tilinpäätösarvostusperiaatteissa – odotetaanko hyödykkeestä vielä tuloa tulevina vuosina vai liittyykö hyödykkeeseen myyntimahdollisuuksia, jolloin sen mahdollinen myyntihinta tulisi ottaa arvostuksessa huomioon. (Leppiniemi 2014a, 84)

Tilinpäätäjän on tilinpäätös vaiheessa pohdittava, onko yrityksen jatkuvuus uhattuna jos esimerkiksi yksittäisistä toiminnoista ollaan luopumassa. Tuotannontekijän myynnin ollessa todennäköinen on luovutushinta otettava perustaksi arvostuksessa sen sijaan, että odotettaisiin tuotannontekijän tuottamaa tuloa seuraavalla tilikaudella. (Leppiniemi 2014a, 84)

3.2 Johdonmukaisuuden periaate

KPL 3:3 §:n mainitsema laatimisperiaatteiden ja -menetelmien johdonmukaisuus tarkoittaa, että tiedon tuottamiseen ja esittämiseen liittyviä laajuus-, mittaamis-, arvostus- ja kohdistamisongelmia ratkotaan tilikaudesta toiseen mahdollisimman johdonmukaisesti ja yhtenäisesti. On muistettava, että johdonmukaisuutta tulee noudattaa myös vapaaehtoisesti annettujen tietojen osalta, kuten tase- ja tuloslaskelmaerittelyissä. (Leppiniemi 2014a, 85-87, 98; Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 25)

Menettelytavan valittuaan sitä voi vaihtaa vain perustellusti ja sen muutoksesta ja vaikutuksista on tilinpäätöksen liitetiedoissa annettava riittävä perustelu. Menettelytavan hyväksytty perustelu voi olla esimerkiksi se, että uusi menettelytapa antaa parempaa informaatiota tilinpäätöksen hyväksikäyttäjälle. Muutoksesta huolimatta jatkuvuuden periaatetta tulee jälleen noudattaa poikkeuksen jälkeen eli sovittua uutta menettelytapaa tulee pyrkiä noudattamaan tilikaudesta toiseen. (Leppiniemi 2014a, 85-87, 98; Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 25)

3.3 Sisältöpainotteisuuden periaate

Vaikka kirjaukset tehdäänkin lähtökohtaisesti tositteiden mukaisesti ja tositteeseen voidaan lähtökohtaisesti luottaa, tulee kirjanpitäjän silti arvioida huolellisesti sen todellista sisältöä (Leppiniemi 2014b, 20). Kirjanpitolain tilinpäätösperiaatteisiin tehtiin vuonna 2004 lisäys sisältöpainotteisuuden periaatteesta. Sen mukaan kirjauksia tehtäessä ei tulisi kiinnittävää huomiota ainoastaan liiketapahtumien oikeudelliseen muotoon, vaan on huomioitava eritoten niiden tosiasiallinen sisältö. (Leppiniemi 2014a, 88)

Tämän periaatteen soveltaminen käytännössä on kuitenkin suhteellisen harvoin esillä. ”Asia ennen muotoa” -periaatteella halutaan vain varmistaa, että liiketapahtuma kirjataan sisällöllisesti oikein, vaikka liiketapahtuman todentavassa tositteessa se esiintyisikin poikkeavasti, jolloin kyseessä voi olla esimerkiksi valeoikeustoimi. (Leppiniemi 2014a, 88)

3.4 Varovaisuuden periaate

Varovaisuuden periaatteen pääkohtana on, että tilinpäätöksessä tulisi huomioida ainoastaan toteutuneet tulot sekä kaikki tilikauden ja aikaisempien tilikausien kirjaamattomat menot ja menetykset, arvonalentumiset sekä poistot, vaikka niistä saataisiinkin tieto vasta, kun tilikausi on jo päättynyt (Koivumäki & Lindfors 2014, 31-32; KHT-Yhdistys 2014, 13). Huomioon on siis otettava myös hyvin todennäköisesti toteutuvat menot, kuten vahingonkorvaukset (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 25).

Tästä periaatteesta poikkeamiselle ei katsota ainoatakaan pätevää perustelua, vaan periaatetta on noudatettava poikkeuksista (KTM:n työryhmä 1996, 44). Voidaan ajatella, että todellisuutta pienemmän tuloksen näyttäminen on paha virhe tilinpäätöksessä. Sitä kuitenkin voidaan pitää myös pahana virheenä, jos tilinpäätöksessä esitetään todellisuutta suurempi tulos, sillä se antaa tilinpäätöksen lukijalle kuvan siitä, että yritys pystyy parempaan kuin se todellisuudessa pystyykään. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 25-26)

3.5 Tasejatkuvuuden periaate

Tilinavauksen on aina perustuttava edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen. Tätä kutsutaan tasejatkuvuuden periaatteeksi. Ainoastaan silloin, kun aikaisemman tilikauden tilinpäätöksessä olevia virheitä on korjattava, voidaan hieman poiketa tästä periaatteesta. Tällöin virheet oikaistaan voittovarojen kautta eli edellisten tilikausien voitosta/tappiosta (KILA 2005/1750; Leppiniemi 2014a, 92-93)

3.6 Suoriteperusteinen kirjanpito

Tilikauden tuotot ja kulut tulisi kirjata kirjanpidossa suoriteperusteisesti. Tämä tarkoittaa, että tilikauden aikana tehdyistä toimituksista tai palveluista saatavat tulot ja vastaavasti tilikauden aikana luovutetut materiaalit ja palvelut tulisi kirjata huolimatta siitä, että raha ei ole vielä liikkunut. (Koivumäki & Lindfors 2014, 32) Kaikki kirjanpitovelvollisen tulot ja menot tulisi kohdistaa tarkasti niiden aiheutumiskuukausilleen, jotta voidaan sanoa, että kirjanpito on aidosti suoriteperusteista. (Alhola ym. 2001, 205)

Kirjanpito voidaan kuitenkin toteuttaa maksuperusteisesti, eli kirjatun myynti- ja ostolaskut silloin, kun ne on maksettu. Tilinpäätösvaiheessa kaikki laskut on kuitenkin oikaistava suoriteperusteisiksi, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että kaikki myynti- ja ostolaskut, jotka suoritteen mukaan kuuluvat päättyvälle tilikaudelle kirjataan joko myyntisaamiseksi tai ostovelaksi. (Leppiniemi 2014a, 94)

3.7 Erillisarvostuksen periaate

Erillisarvostusta tulisi noudattaa siten, että taseen vastaavaa ja vastattavaa puolen erät arvostetaan erikseen. Esimerkiksi poistosuunnitelmaa ei voida tehdä kokonaiselle taseerälle, kuten koneista- ja kalustosta vaan jokaiselle käyttöomaisuuteen kuuluvalla hyödykkeelle on tehtävä oma poistosuunnitelmansa. (Alhola ym. 2001, 27)

Myös vaihto- ja rahoitusomaisuus on arvostettava hyödykekohtaisesti eli niin, ettei hyödykkeen arvon nousu yksittäin vaikuta toisen arvon alenemiseen (Alhola ym. 2001, 27). Pieni kirjanpitovelvollinen voi kuitenkin tehdä tilikauden poistot elinkeinoverotuksen mukaan eli esimerkiksi vähentää 25 % suoraan koneet ja kalusto -erästä (Leppiniemi 2014a, 96).

3.8 Tilinpäätöksen jaksotus- ja arvostussäännökset

Lähtökohtaisesti tulisi aina käyttää *meno tulon kohdalle* -periaatetta eli kirjata kaikki tilikauden menot samalle tilikaudelle kuin siitä saatu tulokin on kirjattu. Pitkävaikutteisissa tuloiissa on kuitenkin mahdollista käyttää osatuloutusta, jossa tulo jaetaan useammalle tilikaudelle. (Alhola ym. 2001, 29-58)

Myös aineellisen käyttöomaisuuden hankintameno tulisi jaksottaa tilikausittain. Koska käyttöomaisuuden oletetaan kuluvan ja vanhenevan, siitä tehdään poistoja, jotka vastaavat tilikauden aikana aiheutunutta kulua hyödykkeen vanhenemisesta ja kulumisesta. Poistot on tehtävä tilikausittain tilikauden tuloksesta riippumatta. (Alhola ym. 2001, 83)

Vaihto-omaisuuden eli sellaisten tavaroiden, jotka on tarkoitettu sellaisinaan tai jalostettuna luovutettavaksi, hankintamenon jaksottamisessa on tärkeää, että esimerkiksi varasto kirjataan sen arvoiseksi kuin se tilikauden päättymishetkellä on. Toisin sanoen tavarat lasketaan ja hinnoitellaan eli tehdään inventaario, jonka mukaan *varaston muutos* kirjataan kirjanpitoon. (Alhola ym. 2001, 155-156)

Tilikauden tuotoista on tehtävä vähennys myös päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauden kohdistuvista mahdollisista menoista, joiden toteutumista voidaan pitää varmana tai todennäköisenä, niitä vastaavasta tulosta ei voi olla varma ja jotka perustuvat lakiin tai sitoumukseen kirjanpitovelvollisen ja ulkopuolisen tahon kanssa. Jos tällaisen menon tarkkaa määrää ja toteutumisaikaa ei tiedetä, siitä tehdään *pakollinen varaus*. Muussa tapauksessa meno tai menetys kirjataan tuloslaskelmaan ja taseeseen sen enimmäismäärän mukaan. Pakollinen varaus joudutaan tekemään esimerkiksi todennäköisestä vahingonkorvausvelvollisuudesta. (Alhola ym. 2001, 183-185)

Halutessaan yritys voi myös tilinpäätöksessään tehdä *vapaaehtoisen varauksen*, jolla edellisten hyvien ja huonojen vuosien tuloksia voidaan tasoittaa verotussyistä (Taloussanomien 2015). Vapaaehtoinen varaus voi olla investointi-, toiminta- tai muu tämän tyyppinen varaus, joka hyväksytään EVL 54 §:ssä ja tehdään veroilmoituksen lisäksi myös kirjanpidossa. (Alhola ym. 2001, 192)

Yleisin varaus liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä henkilöyhtiöiden keskuudessa on toimintavaraukset, jotka voi olla enintään 30 % kaikista 12 kuukauden pituisen tilikauden aikana maksetuista ennakonpidätyksenalaisista palkoista. Jos enimmäismäärä ylittyy, katsotaan toimintavaraukset enimmäismäärän ylittävältä osalta verovuoden veronalaiseksi tuloksi. (Alhola ym. 2001, 192)

Myös irtaimen käyttöomaisuudesta voidaan tarvittaessa tehdä varaus, jos kuluva käyttöomaisuus vahingoittuu tai tuhoutuu esimerkiksi tulipalossa tai muussa vahinkotapahtumassa ja siitä saatu vakuutuskorvaus on suurempi kuin itse irtaimiston sen hetkinen meno-jäännösarvo. Tällöin varausta kutsutaan *jälleenhankintavaraukseksi* ja se voidaan käyttää esimerkiksi kuluvan käyttöomaisuuden ja toimitilan hallintaan oikeuttavien osakkeiden hankintamenon kattamiseksi. Jälleenhankintavaraukset tulevat käyttäjä seuraavan kahden verovuoden aikana. (Alhola ym. 2001, 195-196)

3.9 Pienen kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksen ominaispiirteet

Toimeksiantajayrityksen asiakkaat ovat kaikki KPL 3:9:2 §:n asettamien rajojen mukaan pieniä kirjanpitovelvollisia. Tämä edellyttää siis sitä, että vähintään yksi seuraavista rajoista on alittunut sekä päättyneellä, että edellisellä tilikaudella:

- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7,3 miljoonaa euroa
- taseen loppusumma 3,65 miljoonaa euroa
- palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

(Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 21)

Pienen kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksen laatimisessa voidaan soveltaa helpotettua lain-säädäntöä (KHT-Yhdistys 2012, 162). Halutessaan yritys voi käyttää KPA 1:7:n lyhennettyä tasekaavaa. Pienet kirjanpitovelvolliset ovat myös vapautettuja rahoituslaskelman ja toimintakertomuksen laatimisesta, jotka yritys voi kuitenkin vapaaehtoisesti laatia. Myös liitetiedoista voidaan jättää osa esittämättä kunnioittaen kuitenkin oikean ja riittävän kuvan antamista tilinpäätöksessä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 21)

Aivan pienimmät kirjanpitovelvolliset voivat käyttää myös lyhennettyä tuloslaskelmakavaa. Tämä kuitenkin edellyttää, että seuraavista rajoista enintään yksi on ylittynyt päättyneellä tai välittömästi edeltäneellä tilikaudella:

- liikevaihto 3,4 miljoonaa euroa
- taseen loppusumma 1,7 miljoonaa euroa
- palveluksessa keskimäärin 25 henkilöä.

(Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 21)

3.10 Tilinpäätösinformaatio lainsäädäntöjen näkökulmasta

Tilinpäätöksen ja kirjanpidon vuosittaisella tilintarkastuksella pyritään varmistamaan, että ne ovat luotettavia ja laadittu säädettyjä normeja noudattaen. Yritys valitsee tilintarkastusta varten vähintään yhden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan tai tilintarkastajayhteyden. Tilintarkastaja antaa lausunnon tilintarkastuskertomukseensa sen mukaan antaako tilinpäätös oikean ja riittävän kuvan yrityksen tilikauden tuloksesta ja taloudellisesta asemasta vai ei. Tilintarkastukseen sisältyy kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen lisäksi myös toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastus. (Vilkkumaa 2010, 18-19)

Tilintarkastusvelvollisuus ei kuitenkaan koske kaikkia yrityksiä, sillä jos yrityksen

- taseen loppusumma on alle 100 000 euroa
- liikevaihto on alle 200 000 euroa
- henkilöstön määrä on enintään 3 henkilöä

ei tilintarkastajaa tarvitse valita. Asianmukainen tilintarkastus on kuitenkin hyödyksi pienelkin yritykselle, sillä se turvaa sidosryhmien luottamuksen yrityksen toiminnan tuloksellisuudesta. (Vilkkumaa 2010, 18-19)

4 Tilinpäätöksen rakenne ja sisältö

Tilinpäätös koostuu pääsääntöisesti tuloslaskelmasta, taseesta, rahoituslaskelmasta, liitetiedoista sekä toimintakertomuksesta (Leppiniemi 2014a, 36). Tase kuvaa yrityksen taloudellista asemaa tilinpäätöshetkellä, tuloslaskelma kuvaa tuloksen muodostumista ja liitetiedot taas täydentävät tuloslaskelman ja taseen antamaa kuvaa. (Salmi 2010, 27)

Selvitykset varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana saa rahoituslaskelmasta. (Salmi 2010, 27) Rahoituslaskelma vaaditaan kuitenkin vain julkisilta osakeyhtiöiltä sekä suurilta kirjanpitovelvollisilta osake-yhtiöiltä ja osuuskunnilta (Leppiniemi 2014a, 38), minkä vuoksi se on opinnäytetyöstäni rajattu pois.

Tilinpäätös laaditaan ammatinharjoittajilta 2 kuukauden ja muilta kirjanpitovelvollisilta 4 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Laine 2013, 57-58). Tilinpäätösasiakirjat kootaan *tasekirjaksi* (Liite 1.), jossa on kansilehti, sisällysluettelo, päiväykset ja allekirjoitukset, luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytystavoista sekä kaikki tilinpäätökseen kuuluvat asiakirjat. Tasekirjan sivut tulee myös numeroida. (Airola 2015)

Tilinpäätöksen ja kirjanpidon tositteiden säilytysajat on säädetty kaikkien yhtiömuotojen osalta niin, että tositemateriaaleja ja niihin rinnastettavia materiaaleja on säilytettävä vähintään 6 vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tilikausikin on päättynyt. Tasekirjat ja kirjanpitokirjat eli päiväkirja, pääkirja, reskontralistat, palkkatositteet ja muut vastaavat sekä tilikartta taas on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 60)

4.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on tilinpäätöksen oleellisin osa, sillä sen tavoitteena on osoittaa tilikauden tulos ja sen muodostumistapa. Tuloslaskelmasta saatavan informaation on selvennettävä, onko tulos syntynyt yrityksen lähtökohtaisella tulonhankintamenetelmällä, kuten tuotannosta/tavaroiden myymisestä tai palvelun myymisestä, vai esimerkiksi rahoitus- ja satunnaisista tuotoista. (KHT-Yhdistys 2012, 64-68)

Ryhmittelemällä erät eri tileille vaikutetaan paljon tuloslaskelman informaatioon. Tilit ryhmitellään liikevaihtoon, materiaaleihin ja palveluihin, henkilöstökuluihin, poistoihin ja arvonalentumisiin, liiketoiminnan muihin kuluihin sekä vielä rahoitustuottoihin ja -kuluihin, satunnaisiin eriin, tilinpäätössiirtoihin ja tuloveroihin. (KHT-Yhdistys 2012, 64-68)

Tuloslaskelman yleismuoto on kululajikohtainen tuloslaskelma (Liite 2.), jossa liikevaihdosta vähennetään tilikauden kulut lajeittain. Tällöin tulee käyttää KPA 1:1:ssä säädettyä tuloslaskelman kaavaa (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 119). Tuloslaskelma voidaan kuitenkin esittää myös vaihtoehtoisesti toimintokohtaisen kaavan mukaisena (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 19), mutta koska toimeksiantajan asiakkaat kaikki käyttävät kululajikohtaista tuloslaskelmaa, ei toimintokohtaista tuloslaskelmaa ole tarpeen käsitellä.

Tasekirjaa varten tuloslaskelmaa voidaan tiivistää, jos erät ovat vähäisiä tai esitysmuotoa halutaan selkeyttää. Tällöin yhdistellyt erät on kuitenkin eriteltävä liitetiedoissa. Lyhennettyyn tuloslaskelmaan on sisällytettävä vähintään liikevaihto, liiketoiminnan muut tuotot, liiketoiminnan kulut, *liikevoitto (-tappio)*, rahoitustuotot ja -kulut, *voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä*, satunnaiset erät, *voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja*, tilinpäätössiirrot, välittömät verot ja *tilikauden voitto (tappio)*. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 120)

Pieni kirjanpitovelvollinen on oikeutettu lyhentämään tuloslaskelmaa myös niin, että se alkaa ”*bruttotuloksella*”, joka koostuu kaikkien tuottojen, valmiiden ja keskeneräisten varaston muutosten, omaan käyttöön valmistamisen sekä materiaalien ja palvelujen erotuksesta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 120) Toimeksiantajan asiakkaat käyttävät kuitenkin joko täyspitkää tai hieman lyhennettyä tuloslaskelman kaavaa, vaikka bruttotuloskohtainen tuloslaskelma olisikin mahdollinen.

4.1.1 Liikevaihto sekä liiketoiminnan muut tuotot

Liikevaihto on yrityksen saama tulo eli tilikauden aikainen myynti, josta on vähennetty annetut alennukset, arvonalisävero ja muut verot, jotka perustuvat välittömästi myynnin määrään (Laskelma 1.). Myynnissä on kyse vain yrityksen pääliiketoimesta kertyneistä tuotoista. Liikevaihtoon ei siis sisällytetä esimerkiksi tuloja, jotka on saatu pysyvistä vastavista, vaan ne kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin, rahoitustuottoihin tai satunnaisiin tuottoihin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 122)

<i>Myynti</i>
- ALV
<u>- annetut alennukset</u>
Liikevaihto

(Laskelma 1.Kotro 2007)

Myynniksi kirjataan siis kaikki tilikauden aikana luovutetut vaihto-omaisuuden suoritteet – ei sellaisia eriä, jotka toimitetaan tai suoritetaan seuraavan tilikauden puolella, vaikka tulo

olisikin varmaa. Jossakin tapauksissa, kuten pitkäaikaisissa projekteissa on mahdollista soveltaa osatuloutusta eli tulouttaa valmistusasteen mukaan. Tällöin on kuitenkin hyvä eritellä osatuloutetut osuudet liitetiedoissa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 122-123; KHT-yhdistys, 2012, 92, 103, 195-196)

Osatuloutusta ei kuitenkaan ole hyödynnetty toimeksiantajan asiakkaiden tilinpäätösmenetelmissä, joten sitä ei ole tarpeen tarkastella tämän enempää. Myöskään liikevaihtoon sisältyvää valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutosta, joka koskee kirjanpitovelvollisen itse jalostamaa varastoa, ei ole tarpeen käsitellä. Kukaan toimeksiantajan asiakkaista ei myöskään valmista hyödykkeitä omaan käyttöönsä, joten omaan käyttöön valmistaminen on jätetty raportista pois.

Liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan suhteellisen laajalla skaalalla kaikki sellaiset tuotot, jotka liittyvät kirjanpitovelvollisen liiketoimintaan, mutta eivät ole yrityksen varsinaisesta liiketoiminnasta kertyneitä tuottoja. Tällaisia tuottoja voivat olla esimerkiksi vuokratuotot, jos yrityksellä on tila, jota se vuokraa eteenpäin. Myös pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnistä koituneet myyntivoitot voidaan kirjata liiketoiminnan muut tuotot -erään edellyttäen, että toimintaa jatketaan sillä alalla, jolta hyödyke myytiin. Muussa tapauksessa myyntivoitto esitetään kohdassa *satunnaisissa erät*. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 127-128)

4.1.2 Materiaalit ja palvelut

Tuloslaskelman ”Materiaalit ja palvelut” -erä sisältää kaikki suoraan kirjanpitovelvollisen tuotantoon, myymiin tavaroihin ja/tai palveluihin liittyvät kuluerät, joista on vähennetty arvonnisäverot ja mahdolliset alennukset. Erä on jaettu ”Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin” sekä ”Ulkopuolisiin palveluihin”. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 129)

”Aineet ja tarvikkeet”-erä sisältää nimensä veroisesti yrityksen pääsääntöiseen liiketoimeen tarvittavat raaka-aineet, työkalut ja tarvikkeet. Tähän erään kuuluu oleellisesti myös mahdollinen varaston muutos, jonka tarkoituksena on oikaista ostoja. Varaston muutoksen summa selvitetään inventaariolla eli laskelmalla ja hinnoittelemalla tuotteet, joita varasto sisältää ja vertaamalla edellisen tilikauden lopulla tehtyyn inventaariin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 125 ja 130)

On muistettava, että aineisiin ja tarvikkeisiin ei kuitenkaan voi sisällyttää palvelua, vaikka tämä liittyisikin suoraan yrityksen tuotteiden/palvelun tuottamiseen, vaan esimerkiksi työsuoritusten alihankinta kuuluu ulkopuolisiin palveluihin (KILA 1813/2008; KHT-Yhdistys

2012, 105). Erään voidaan kuitenkin sisällyttää välittömiä toimituskuluja ja rahtikuluja siltä osin, kun ne koskevat valmiiden tuotteiden ja materiaalien hankkimista (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 130).

Kirjanpitolautakunta huomauttaa, että ”Ulkopuolisiin palveluihin” kirjattujen kuluerien tulisi liittyä suoraan yrityksen tuotteisiin tai myytäviin palveluihin, ellei tuloslaskelmaan ole varattu niille erinäistä tiliä. Kuluerät, kuten kirjanpitopalvelut, jotka koskevat koko yritystä, kuuluvat siis liiketoiminnan muihin kuluihin. (KHT-Yhdistys, 2012, 105; KILA 1573/1999; Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 130)

4.1.3 Henkilöstökulut

Henkilöstökuluihin kuuluvat hyvin oleellisena osana tilikauden palkat ja palkkiot. Palkat esitetään ennakonpidätyksen alaisina bruttopalkkoina eli ilman vähennyksiä, kuten ennakonpidätystä. Palkkatilit voidaan jaotella niiden luonteen mukaan esimerkiksi peruspalkkoihin, kannustimiin ja osakeperusteisiin palkkioihin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 132-133). Toimeksiantajan asiakasyritysten palkkatilit jaotellaan kaikilla yksinkertaisemmin peruspalkkoihin ja johdon palkkoihin.

Tilikauden ajalle jaksotetaan kuukausitasolla palkkojen bruttosummasta laskettu työntekijän eläkevakuutusmaksu eli TyEL-maksu, jotka lasketaan ennakonpidätyksen alaisista palkoista luontoisedut mukaan lukien. Työnantajan osuus TyEL-maksusta vuonna 2014 oli 24,20 %. Työntekijän eläkemaksuista taas alle 53-vuotiaan työntekijän osuus oli 5,55 % ja yli 53-vuotiaan osuus 7,05 % (Etera 2014).

Tilinpäätösvaiheessa jaksotetaan kaikki maksamattomat lomapalkat ja kirjataan ne velaksi taseeseen (Alhola ym. 2001, 213). Myös kaikki välittömästi palkoista johtuvat henkilösivukulut, kuten sosiaaliturvamaksut ja työttömyysvakuutusmaksut kuuluvat henkilöstökuluihin. (KHT-Yhdistys 2012, 106; Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 131-135) Vuonna 2014 sosiaaliturvamaksu oli 2,14 %, työttömyysvakuutusmaksu 0,75 % ja ryhmähenkivakuutusmaksu 0,067 %. Tapaturmavakuutusmaksu taas määräytyy toimialoittain työn tapaturmariskin mukaan, mutta on kuitenkin 0,1-7 % väliltä. (Etera 2014)

Henkilöstökuluihin ei kuitenkaan kirjata muita henkilöstöön liittyviä kuluja, kuten koulutuskuluja, vaan ainoastaan suoraan palkasta määräytyviä kuluja. Henkilökunnan koulutus, virkistys, työkyvyn ylläpito ynnä muut kulut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 131)

4.1.4 Poistot ja arvonalentumiset

Pidempiaikaisia investointeja tehtäessä on usein tarkoitus, että investoinnista voidaan hyötyä useamman vuoden ajan, jolloin sen hankintaa ei voida viedä kokonaan ostohetken tilikauden kuluksi, vaan se kirjataan taseen pysyviin vastaaviin. Kuluksi hyödyke saadaan kirjattua vaikutusaikanaan tekemällä suunnitelman mukaisia poistoja tilikausien aikana. Poisto määräytyy sen mukaan, että se vastaa hyödykkeen taloudellista kulumista. (Lindfors 2008, 43)

Poisto voidaan tehdä tapauskohtaisesti joko tasapoistona tai menojäännöspoistona. Tasa-poistossa hyödykkeen hankintameno jaetaan poistoajalla, jolloin saadaan tilikausittain tehtävän poiston rahamäärä. Menojäännöspoistossa taas lasketaan poiston määrä määrätyn prosentin mukaan aina hankintamenon jäljellä olevasta arvosta eli menojäännöksestä. (Alhola ym. 2001, 93-95)

Esimerkki: tasapoistolaskelma vs. menojäännöspoistolaskelma

vuosi	hankintahinta	tasapoisto	menojäännös	vuosi	hankintahinta	poisto 25 %	menojäännös
1	2400,-	480,-	1920,-	1	2400,-	600,-	1800,-
2		480,-	1440,-	2		450,-	1350,-
3		480,-	960,-	3		337,50,-	1012,50,-
4		480,-	480,-	4		253,10,-	759,40,-
5		480,-	0,-	5		189,80,-	569,60,-
							jne.

Kuva 1. (Tomperi 2011, 15)

Kirjanpitolain mukaiset poistot eivät aina vastaa veroilmoituksessa tehtyä poistoa, sillä EVL on määritellyt maksimipoistot, joita tilikauden aikana voidaan tehdä. Elinkeinoverolain mukaiset enimmäispoistot ovat:

- 1) Myymälä-, varasto- ja tehdasrakennuksista 7 % menojäännöksestä
- 2) Asuin- ja toimistorakennuksista 4 % menojäännöksestä
- 3) Kevyistä rakennelmista 20 % menojäännöksestä
- 4) Koneista ja kalustosta 25 % menojäännöksestä
- 5) Patenteista/muista luovutettavissa olevista oikeuksista enintään 10 vuoden tasapoisto
- 6) Pitkävaikutteisista menoista (jotka vähintään 3 vuoden ajan kerryttävät tuloa) enintään 10 vuoden tasapoisto

(Lindfors 2008, 43-44)

Kun poistoja tehdään kirjanpidon ja verotuksen välillä eri menetelmin, on kirjanpitoon kuitenkin kirjattava taseeseen niiden välinen rahamääräinen erotus *poistoeroksi*. (Alhola ym. 2001, 91)

4.1.5 Liiketoiminnan muut kulut

Liiketoiminnan muut kulut -erä on hyvin laaja sisällöltään, sillä se kattaa kaikki kulut, joille ei ole omaa eräänsä. Tavallisesti tämä erä käsittää tilit esimerkiksi muille henkilöstöön liittyville menoille, vuokra-, sähkö-, vesi-, telepalvelumenoille ja kirjanpitomenoille eli lähinnä kaikille yrityksen hallinnollisille menoille. (Leppiniemi 2014a, 155)

Liiketoiminnan muihin kuluihin kirjataan myös mahdolliset edustuskulut. (Koivumäki & Lindfors 2014, 51) Edustuskuluiksi lasketaan sellaiset menot, joiden avulla yritetään luoda, ylläpitää tai muutoin edistää liikesuhteita asiakkaisiin ja muihin yrityksen ulkopuolisiin tahoihin. Yritys saattaa esimerkiksi ostaa loma-asunnon tai veneen asiakkaiden viihdyttämistä varten, jolloin kaikki niihin liittyvät menot luokitellaan edustukseksi. (Leppiniemi & Walden 2009, 330)

Rajanveto edustusmenojen ja muiden liiketoiminnan menojen, kuten kokous- ja neuvottelukulujen välillä voi olla vaikeaa, mutta pääperiaatteena voidaan pitää sitä, että yrityksen omat kokous- ja kestityskulut, henkilökunnan merkkipäivälahjat, mainos- ja pr-menot ynnä muut vastaavat eivät ole edustusmenoja, vaan edustus yleensä kohdistuu tiettyyn tahoon, yritykseen tai henkilöihin. (Leppiniemi & Walden 2009, 330-331)

4.1.6 Rahoitustuotot ja -kulut

Erä *rahoitustuotot ja -kulut* sisältää nimensä mukaan rahoitustapahtumista tulleita tuottoja ja kuluja ja se on syytä tuloslaskelmassa eritellä muita tuottoja ja kuluja tarkemmin. Erityisen tärkeää on esittää yrityksen sisäiset ja ulkopuoliset rahoituserät erillisinä erinään. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 145)

Rahoitustuotot jaetaan neljään erään. *Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä* -erä sisältää kaikki tuotot, esimerkiksi osingot, jotka on saatu saman konsernin (emo- ja tytäryhtiöiden) oman pääoman sijoituksista. Mahdollisista omistusyhteyksistä saadut osingot taas sisältyvät erään *tuotot osuuksista omistusyhteyksissä*. Sellaiset pysyvien vastaavien sijoituksista saadut tuotot, jotka eivät ole saman konsernin tai omistusyhteykseltä saatuja, kirjataan *tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista* -erään. Muut rahoitus- ja korkotuotot, joille ei löydy erillistä tiliä kirjataan erään *muut rahoitus- ja korkotuotot*. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 145-148)

Yleisimpiä rahoituskuluja ovat esimerkiksi korot ja kulut lainoista. Rahoituskuluihin saattaa kuitenkin sisältyä pysyvien vastaavien sijoitusten arvonalentumisia tai vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopaperien arvonalentumisia. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 148-151)

4.1.7 Satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot

Satunnaiset erät eli satunnaiset tuotot ja kulut sisältää kaikki sellaiset kirjanpitovelvollisen olennaiset liiketapahtumat, jotka ovat kertaluontoisia ja poikkeavat tavanomaisesta toiminnasta. Satunnainen liiketapahtuma voi olla esimerkiksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden, kuten tuotannon koneen myynnistä saatu myyntivoitto tai myyntitappio silloin, kun hyödykkeeseen liittyvä toiminta on kokonaan lopetettu. Muussa tapauksessa myyntivoitto tai -tappio kirjattaisiin liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin. Satunnaista tuottoa voi olla myös yrityksen saama lahja. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 152-154)

Tilinpäätössiirroilla tarkoitetaan sellaisien erien kirjaamista, jotka yksinomaan liittyvät verotettavan tuloksen järjestelyihin. Tilinpäätössiirroiksi katsotaan esimerkiksi vapaaehtoisten varausten, kuten toimintavarauksen, muutokset. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 154)

4.1.8 Tuloverot ja tilikauden tulos

Tuloverot sisältävät ennalta maksettuja ennakkoveroja sekä tilikauden lopulla verotettavasta tulosta lasketut verovelat tai -saamiset. Verotettavasta tulosta lasketaan siis, kuinka paljon veroa tilikaudelta pitäisi maksaa. Ennakkoverojen vähennyksen jälkeen jäävä summa on tilikaudelta vielä maksettavaa jäännösveroa. Päinvastoin, jos ennakkoveroja on maksettu enemmän kuin lopullisen lasketun veron verran, syntyy yritykselle veronpalautusta. Verokanta vuonna 2014 oli 20 %. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön osalta veroja ei näy yhtiön tuloslaskelmassa, sillä ne maksuunpannaan yhtiömiehille. Erään voi sisältyä myös edellisen tilikauden jäännösveroja tai veronpalautuksia. (Leppiniemi 2014a, 175-184)

Tilikauden tulos eli tilikauden voitto tai tappio saadaan, kun liiketoiminnan tuotoista on vähennetty kaikki tilikauden kulut. (Laskelma 2.) Positiivinen tulos lisää omaa pääomaa ja lisää mahdollisia osingonjakomahdollisuuksia. Negatiivinen tulos taas vastaavasti vähentää omaa pääomaa ja pienentää mahdollisia osingonjakomahdollisuuksia. Jo nopea tilikauden tuloksen vilkaisu riittää kertomaan, onko toiminta ollut kannattavaa vai ei. (Alhola & Lauslahti 2005, 134-135)

4.2 Tase

Taseen tarkoitus on kuvata yrityksen taloudellista asemaa (KHT-Yhdistys, 2012, 70). Yksinkertaisesti ajateltuna tase erittelee yrityksen varat ja omaisuuden eli vastaavat sekä pääoman ja velat eli vastattavat (Salmi 2010, 59). Karkeasti taseen vastaavaa-puoli koostuu pysyvistä vastaavista ja vaihtuvista vastaavista, kun taas taseen vastattavaa-puolella eritellään oma pääoma ja vieras pääoma (Liite 3.) (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 109-110). Yrityksen pääomarakenteesta kertoo oman pääoman ja vieraan pääoman keskinäinen suhde (Salmi 2010, 67).

4.2.1 Pysyvät vastaavat

Pysyvät vastaavat on tarkoitettu tuottamaan tuloa useamman vuoden ajan eli lähtökohtaisesti pidempään kuin 12 kuukautta (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 110). Hyvänä esimerkkinä tällaisesta pitkäaikaisesta tulon tuottajasta voidaan pitää konetta, jota käytetään tuotannossa usean tilikauden ajan, jolloin se on myös tekijänä tulon hankinnassa (Leppiniemi 2014a, 185). Pysyvät vastaavat on jaettu kolmeen alaryhmään eli aineettomiin hyödykkeisiin, aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituksiin (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 110-111).

Aineettomat hyödykkeet ovat nimensä veroisesti hyödykkeitä, joilla ei ole aineellista muotoa, kuten liikearvolla tai ATK-ohjelmien lisenssimaksuilla. Aineettomat hyödykkeetkin jaetaan alaryhmiinsä: kehittämismenoihin, aineettomiin oikeuksiin, liikearvoon sekä muihin pitkävaikutteisiin menoihin. Kehittämismenoja eritellessä on hyvä pitää selvä raja tutkimusmenojen kanssa, sillä tutkimusmenot tulee kirjata kuluksi kuluvalle tilikaudelle. (Leppiniemi 2014a, 185) Aineettomiksi oikeuksiksi katsotaan mm. vastikkeellisesti hankitut toimitukset, patentit, lisenssit ja tavaramerkit. Mahdollisesta fuusiotappiosta taas syntyy liikearvoa, joka voidaan aktivoida. (KILA 1986/886; Leppiniemi 2014a, 189) Muihin pitkävaikutteisiin menoihin kirjataan sellaiset aktivoidut aineettomat hyödykkeet, joille ei ole varattu erillistä erää tasekaavasta. Kulujen aktivoinnissa on kuitenkin käytettävä varovaisuuden periaatetta – edellytyksenä on, että hyödyke tuottaa riittävästi tulonodotusta ja nämä tulonodotukset on luotettavalla tavalla osoitettu todeksi. (Leppiniemi 2014a, 190-191)

Aineellisiin hyödykkeisiin luetaan maa- ja vesialueet, rakennukset ja rakennelmat, koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet, kuten taide-esineet (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 112-113). Myös muunlaiset pitkäaikaiset eli yli 12 kuukauden aikaiset saamiset voidaan sisällyttää pysyviin vastaaviin. Sijoituksiin usein sisältyy pitkäaikaisia tuloa tuottavia osakkeita ja osuuksia sekä mahdollisesti muita saamisia. (Leppiniemi 2014a, 197)

4.2.2 Vaihtuvat vastaavat

Toisin kuin pysyvät vastaavat, vaihtuvat vastaavat tuottavat tuloa vain yhden tilikauden ajan. (Leppiniemi 2014a, 185) Vaihtuvat vastaavat jaetaan neljään eri alaryhmäänsä – *vaihto-omaisuuteen, saamisiin, rahoitusarvopapereihin sekä rahoihin ja pankkisaamisiin* (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 115-116). Asiakslähtöisyyden vuoksi rahoitusarvopaperit on kuitenkin rajattu työstä pois.

Vaihto-omaisuus sisältää sellaiset hyödykkeet, jotka ovat sellaisinaan tai jalostettuna tarkoitettu myytäväksi. Toisin sanoen vaihto-omaisuudella tarkoitetaan yrityksen tavaravaroja, jotka voivat koostua raaka-aineista, puolivalmisteista, tarvikkeista ynnä muusta. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 116)

Lyhytaikaiset eli alle 12 kuukauden vaikutusajan omaavat liiketoiminnan saamiset sisältävät tärkeänä osana *myyntisaamiset* eli sellaiset myynnistä saatavat tulot, joista ei vielä ole saatu maksua asiakkailta. Saamisiin kirjataan myös mahdollisia lainasaamisia esimerkiksi muilta yrityksiltä tai omistajilta. Veronpalautukset sisällytetään myös tähän erään. Muita saamisia voivat olla muun muassa talletustileille talletetut varat. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 117)

Saamiset -erä sisältää myös siirtosaamiset, joita syntyy silloin, kun yritys on päättävän tilikauden aikana maksanut sellaisia kuluja, jotka kohdistuvat jo seuraavalle tilikaudelle. Tätä erää kutsutaan myös *menoennakoiksi*. Menoennakko olisi esimerkiksi toimitilan vuokra, jonka maksu erääntyy jo päättyvällä tilikaudella, mutta varsinainen vuokra on seuraavan tilikauden vuokraa. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 118-119)

Rahat ja pankkisaamiset -erä sisältää nimensä veroisesti yrityksen käteisvarat ja pankkitilillä olevat rahat. Myös pankkitalletukset, jotka on sidottu enintään kolmeksi kuukaudeksi, esitetään tässä erässä. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 120)

4.2.3 Oma pääoma

Oma pääoma on perusta yrityksen terveelle pääomarakenteelle. Yrityksen rahoituksellinen asema on sitä joustavampi, mitä enemmän omaa pääomaa on. Myös yrityksen rahoitusriski on tällöin pienempi. Oma pääoma koostuu lähinnä eristä: *osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma, edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio)*. (Salmi 2010, 68)

Omaa pääomaa syntyy omistajien sijoittaessa pääomaa yritykseen. Osakeyhtiö saa osakepääomaa, kun se myy osakkeitaan nykyisille ja uusille omistajille. Sidottua omaa pääomaa tarkoittaa osake-, osuus tai muuta vastaavaa pääomaa, jonka tarkoitus on pysyä yhtiön taseessa. Myös liiketoiminnasta syntynyt voitto kasvattaa omaa pääomaa ja vastavasti tappio vähentää sitä. (Salmi 2010, 68)

Osakeyhtiöiden kohdalla osakeyhtiölaki (OYL) on määrännyt sidotun ja vapaan oman pääoman osalta niin, että sidottua omapääomaa ei voida jakaa omistajilleen, vaan se pysyy yrityksen turvana. Vapaata omaa pääomaa, kuten esimerkiksi tilikauden voittoja taas voidaan jakaa omistajille esimerkiksi osingonjaon muodossa. (Salmi 2010, 69) Jos osakepääoma on liiketoiminnan tappiollisuuden vuoksi negatiivinen, on kutsuttava koolle yhtiökokous tai hakeuduttava selvitystilaan eli toiminnan lopettamisen valmisteluun silloin, kun yhtiöllä on vielä enemmän varoja kuin velkaa. (Salmi 2010, 69; PRH 2015)

Pääomaa voi syntyä myös esimerkiksi kiinteistöosakkeiden arvonnoususta, jos se halutaan esittää taseessa niin sanotuissa oman pääoman rahastoissa (Salmi 2010, 68-69). Toimeksiantajan asiakkailta ei kuitenkaan ole tällaista toimintaa, joten ylikurssirahasto, arvonnkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto sekä muut epäolennaiset oman pääoman erät jätetään käsittelemättä.

4.2.4 Tilinpäätössiirrot ja pakolliset varaukset

Kuten tuloslaskelman tilinpäätössiirtoihin, kirjataan taseen puolellekin vain sellaisia eriä, jotka liittyvät yrityksen verotuksen tuloksenjärjestelyihin. Verotukseen liittyviä tilinpäätössiirtoja ovat muun muassa poistoero, vapaaehtoiset varaukset ja pakolliset varaukset. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 94-101)

Poistoeroa syntyy esimerkiksi jos kirjanpidossa on tehty enemmän poistoja, mitä EVL sallii enimmäispoistoiksi. Vapaaehtoinen varaus voi olla esimerkiksi toimintavaraus tai jälleenhankintavaraus. Pakollinen varaus taas liittyy yrityksen erittäin todennäköiseen kuluun, joka ei ole vielä toteutunut ja jonka tarkka rahallinen määrä ei ole vielä tiedossa. Koska kulu kuitenkin kohdistuu päättyvälle tai aikaisemmalle tilikaudelle ja on erittäin todennäköinen, siitä on tehtävä pakollinen varaus. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 94-101) Varauksia on käsitelty raportissa yksityiskohtaisemmin kohdassa *3.8 Tilinpäätöksen jaksotus- ja arvostussäännökset*.

4.2.5 Vieras pääoma

Vieras pääoma on yrityksen joustamatonta velkaa, mikä tarkoittaa sitä, että lainan lyhennykset korkoineen on hoidettava sovittuihin päivämääriin mennessä huolimatta sen hetkisestä kassatilanteesta. Vaikka vieraaseen pääomaan liittyikin rahoitusriski, se yleensä mahdollistaa yrityksen toimintaa enemmän kuin mitä pelkän oman pääoman varassa pystyttäisiin saavuttamaan. (Salmi 2010, 75)

Vieras pääoma jaetaan kahteen eri alaryhmäänsä: *pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan* ja *lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan*. Tässäkin tapauksessa pitkäaikaiseksi katsotaan yli vuoden päästä erääntyvä velka ja lyhytaikaiseksi vuoden sisällä erääntyvä velka. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 102, KPA 1:6) Myös saman velan sisältä osa voidaan luokitella pitkä- ja osa lyhytaikaiseksi, kuten osamaksusopimuksesta vuoden sisällä erääntyvä on lyhytaikaista velkaa ja loput pitkäaikaista. (Mäkinen 2003, 49)

Pääomalainat, joukko- ja vaihtovelkakirjat ovat pienyrityksillä harvinaisempia, joten pitkäaikainen vieras pääoma koostuu yleensä rahoituslaitoksilta myönnettyistä lainoista. Erä *Lainat rahoituslaitoksilta* käsittää siis kotimaisilta ja mahdollisesti ulkomaisilta pankeilta, rahoitusyhtiöiltä tai esimerkiksi vakuutusyhtiöiltä saadut lainat. Myös luotollisen shekkitilin luottolimiittiiä käsitellään pitkäaikaisena lainana. Pitkäaikaiset lainat voivat olla myös osakkailta saatuja lainoja. (Mäkinen 2003, 49-51)

Lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluu usein ostovelkoja, saatuja ennakoita, velkoja konsernille tai muille yrityksille, siirtovelkoja ja muita vuoden kuluessa erääntyviä velkoja. Ostovelkaa syntyy, kun on ostettu tavaroita tai palvelua ja saatu siitä lasku, mutta laskua ei vielä ole maksettu eli raha ei ole liikunut. Saadut ennakot ovat ennakkomaksuja myytävistä tavaroista tai palveluista, jotka kuitenkin kohdistuvat vasta seuraavalle tilikaudelle. Siirtovelkoja ovat esimerkiksi työntekijöille maksamattomat palkat ja lomapalkat, lasketut lisämaksut henkilösivukuluista sekä verovelat. Muita lyhytaikaisia velkoja ovat muun muassa arvonlisävero-, ennakonpidätys- ja sosiaaliturvamaksuvelat. (Salmi 2010, 75-76)

4.3 Liitetiedot

Liitetiedot ovat oma erillinen osansa tilinpäätöksessä ja niiden tarkoitus on antaa lisätietoa tuloslaskelman ja taseen sisällöstä ja sitä kautta tukea tilinpäätöksen oikean ja riittävän kuvan antamista. (Salmi 2010, 76-77)

Pienyrityksillä liiketietovaatimukset eivät ole niin tarkat ja laajat, kuin suuremmilla yrityksillä. Pienyritysten osalta tärkeintä on, että liitetiedot antavat oikean ja riittävän kuvan kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta ja niistä käy ilmi tilinpäätöksen laadintaperiaatteet sekä perustelut mahdollisesta yleisten tilinpäätösperiaatteiden poikkeamisesta. (Salmi 2010, 77)

Tuloslaskelmaan kohdistuvat liitetiedot voivat sisältää liiketoiminnan muiden tuottojen erittelyitä ja poistosuunnitelmia sekä suunnitelman mukaisten poistojen erittelyjä. Myös mahdolliset pakolliset varaukset tai niiden muutokset tulisi esittää liitetiedoissa. Liiketoiminnan osa-alueiden erittely voi myös yrityksen kannalta olla mielenkiintoinen liitetieto, sillä se antaa hyvän kuvan siitä, kuinka paljon yritys on tehnyt tuottoa eri markkina-alueiltaan, jos toimintaan liittyy useampia eri alueita. (Salmi 2010, 77)

Taseeseen liittyvät liitetiedot koskevat yleensä esimerkiksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden aktivointi- ja poistoperusteita sekä muutoksia tilikauden aikana. Lisäksi on selvennettävä omassa pääomassa tapahtuneet muutokset tilikauden aikana sisältäen mahdolliset voitonjaot. Joissakin tapauksissa myös rahoituslaitoslainat on hyvä eritellä. (Salmi 2010, 77-78)

Muina liitetietoina on hyvä esittää tiedot mahdollisista vakuuksista tai vastuusitoumuksista, kuten leasing-sopimuksista. Myös henkilöstön määrän muutokset eriteltynä henkilöstöön ja toimihenkilöihin on hyvä selventää. Liitetietoihin liitetään myös tieto omistuksista muissa yrityksissä, jos sellaisia on. (Salmi 2010, 78-79)

4.4 Toimintakertomus

Koska kaikkea yrityksen toimintaan liittyviä asioita ei voida esittää pelkkinä tuloslaskelma-, tase- ja liitetietolukuina, laaditaan yhdeksi tilinpäätöksen osaksi toimintakertomus. Toimintakertomus antaa lisäselvityksen yrityksen toiminnasta ja siihen vaikuttaneista ja vaikuttavista tekijöistä tilikauden aikana. (Vilkkumaa 2010, 26) Toimintakertomuksesta käy myös ilmi toiminnan kehittyminen ja tulevaisuudennäkymät (Salmi 2010, 27).

Pienen kirjanpitovelvollisen osalta on kuitenkin säädetty, että toimintakertomuksen saa halutessaan jättää laatimatta. On kuitenkin otettava osakeyhtiöiden kohdalla huomioon, että kaikki OYL 8:5-8 § perusteella ilmoitettavat tiedot on esitettävä tällöin toimintakertomuksen sijaan liitetiedoissa. Nämä OYL:n edellyttämät tiedot ovat: hallituksen esitys toimenpiteistä koskien voiton tai mahdollisen muun vapaan oman pääoman jakamista, tiedot

osakkeista ja pääomalainoista, tieto mahdollisista sivuliikkeistä ulkomailla, tiedot lähipiirilainoista, tiedot rakenne- ja rahoitusjärjestelyistä sekä tiedot omista osakkeista. (OYL 8:5-8 §; KHT-Yhdistys 2012, 162)

Jos KPL 3:9:2 §:n mukainen pieni kirjanpitovelvollinen kuitenkin haluaa vapaaehtoisesti laatia toimintakertomuksen, on siinä kerrottava vähintään olennaiset tapahtumat tilikauden aikana ja sen jälkeen, todennäköisestä tulevasta kehityksestä arvio, selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta sekä OYL 8:5-8 §:n vaatimat tiedot. (KHT-Yhdistys 2012, 163)

4.5 Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt

Tase-erittelyjen sekä liitetietojen erittelyjen tehtävänä on varmentaa kirjanpidon ja tilinpäätöksen oikeellisuutta ja tarkastettavuutta (KPL 3:13 §) Liitetietojen osalta riittää, että kirjanpitovelvollisen mahdolliset vakuudet ja vastuusitoumukset eritellään. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 42)

Tase-erittelyissä eritellään taseen tilien sisältö järjestyksessä niin, että käy selväksi mistä tileillä oleva saldo koostuu. Pysyvien vastaavien osalta on eriteltävä esimerkiksi mitä koneita ja kalustoa yrityksellä on käytössään ja vieraan pääoman osalta esimerkiksi mistä ostovelkatilin saldo koostuu eli kuinka paljon ollaan velkaa ja kenelle. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 42)

Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt on päivättävä ja luettelon laatijan on allekirjoitettava erittelyt varmentaa kunkin luettelon osalta. Nämä asiakirjat ovat yrityksen sisäisiä, julkistamattomia tilinpäätösasiakirjoja. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 42)

5 Tilinpäätöksen käsittely eri yhtiömuodoissa

Yrityksen tilinpäätöksen rakenteeseen, laatimiseen ja käsittelyyn vaikuttaa aina yrityksen yhtiömuoto. Erityisesti tilinpäätöksen ja voitonjaon käsittelytapa voi erota paljonkin yhtiömuodosta riippuen. Kaikilta ei myöskään vaadita tilintarkastusta. Tilinpäätös- ja kirjanpito-materiaalin säilytysajat ovat kuitenkin kaikille samat. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 58-60)

5.1 Osakeyhtiö

Osakeyhtiössä tilinpäätös käsitellään laajemmassa kaavassa, kuin muiden yhtiömuotojen osalta. Päätösvaltainen hallitus allekirjoittaa tilinpäätöksen kokouksessaan, jossa tilinpäätös käsitellään. Kun hallitus on hyväksynyt tilinpäätöksen, se toimitetaan tilintarkastajalle tilintarkastusta varten. Tilintarkastaja jättää tilintarkastuskertomuksen, jonka on toivottavaa olla vakimuotoinen ilman suosituksista poikkeavia lisätietoja. Tilintarkastuksen jälkeen pidetään yhtiökokous, jossa tilinpäätös vahvistetaan ja valitaan uudelle tilikaudelle hallituksen jäsenet sekä tilintarkastaja. Myös mahdollisesta osingonjaosta tehdään tuolloin päätös. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, s. 58-59)

Yrityksille, jotka perustavat toimintansa kiinteistön hallintaan, on KPA 1:4 §:ssä säädetty oma tuloslaskelmakaava. Kiinteistön tuloslaskelmakaava eroaa tavallisesta tuloslaskelmakaavasta lähinnä materiaalien ja palvelujen sekä liiketoiminnan muiden kulujen osalta. Myöskään suunnitelman mukaisia poistoja ei edellytetä asunto-osakeyhtiöiltä tai esimerkiksi asunto-osuuskunnilta. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 104)

5.2 Henkilöyhtiöt

Avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä varsinaista yhtiömiesten kokousta ei tarvita tilinpäätöksen osalta, ellei yhtiösopimus niin velvoita, vaan vastuunalaiset yhtiömiehet allekirjoittavat yhtiön tilinpäätöksen. Voiton käytöstä ei myöskään tarvita päätöksiä, sillä voittoa voidaan nostaa jo tilikauden aikana yksityisottoina. Tilintarkastusta ei vaadita pieneltä kirjanpitovelvolliselta henkilöyhtiöltä. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 59)

Henkilöyhtiöissä erityisen tärkeää on antaa erittelyt sitoumuksista ja vastuista sekä yhtiöpanoksista, jotka koskevat yhtiömiehiä. Mahdolliset velat yhtiömiehille on siis ilmoitettava erikseen joko taseessa tai taseen liitetiedoissa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2012, 358)

5.3 Liikkeen- ja ammatinharjoittajat

Liikkeen- ja ammatinharjoittaja yksin allekirjoittaa tilinpäätöksensä ilman mitään voitonjako päätöksiä, sillä rahaa on jo siirretty yksityistilin kautta omaan pääomaan tilikauden aikana. Liikkeen- ja ammatinharjoittajilta ei myöskään vaadita tilintarkastusta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 60)

Ammatinharjoittajille on myös säädetty KPA 1:5 §:n mukainen oma tuloslaskelmakäytäntö, joka on yksinkertaistettu versio tavallisesta kululajikohtaisesta tuloslaskelmakäytännöstä. Ammatinharjoittajalta ei edellytetä tasetta, mutta tilinpäätökseen tulee kuitenkin liittää tiedot vaihto-omaisuudesta ja pysyvistä vastaavista, jotka on hankittu ammattia varten tilikauden aikana. Lisäksi on eriteltävä ammatista johtuneet saamiset ja velat sekä varaukset. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 107)

6 Tilinpäätöksen lukeminen ja tulkinta

Pelkät yksittäiset tilinpäätöksen rahasummat eivät vielä kerro paljosta yrityksen taloudesta. Toki silmäillen on helppo nähdä nopeasti tekikö yritys voittoa vai jäätiinkö tappiolle. Myös yksittäisten kulujen silmäily antaa osviittaa, paljonko rahaa käytetään eri yrityksen kulualueisiin. (Salmi 2010, 111-115)

Lähtökohtana yrityksen toiminnalle on, että se on kannattavaa, rahavirta on riittävää, kasvua tapahtuu ja rahoitusrakenne on toimiva. Yrityksen taloudellisen tilan tulee myös täyttää nämä perusvaatimukset ja -tavoitteet, jotta se on kykeneväinen toimimaan pitkälläkin aikavälillä. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 87)

Yrityksen asettamat tavoitteet vaikuttavat oleellisesti siihen, millaisen taloudellisen kokonaisuuden se muodostaa. Se, mitä omistajat yritykseltään tavoittelevat voi olla hyvinkin eri – toiset tyytyvät siihen, että toiminta on jatkuvaa ja takaa elannon, kun taas toiset asettavat haasteellisempia tavoitteita. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 89)

6.1 Tilinpäätösanalyysit

Tilinpäätösanalyysit jaotellaan tunnuslukuanalyyseihin sekä rahavirta-analyyseihin. Rahavirta-analyysit voivat olla esimerkiksi maksuperusteisia kassavirta-analyyseja tai suoriteperusteisia meno-tulovirta-analyyseja. Pienen kirjanpitovelvollisen ei kuitenkaan tarvitse tehdä rahoituslaskelmaa tai kassavirtalaskelmia, joten raportissa keskitytään vain tunnuslukuanalyysien hyväksikäyttöön. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 142)

Tavoitteet ohjaavat sitä, millä tasolla tunnuslukujen tulisi olla ja miten niitä pitäisi arvioida (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 89). Koska tilinpäätöksestä halutaan saada hyödyllistä informaatiota, ovat tunnusluvut tarpeen sen lukemisen ja tulkitsemisen apuna. Erilaisten tunnuslukujen tarkoituksena on tiivistää tilinpäätöksen antamaa tietoa niin, että voidaan nähdä taloudelliset aikaansaannokset tilikauden aikana (Salmi 2010, 112).

Ilari Salmen mukaan nämä tunnusluvut voivat vastata kysymyksiin: Onko saavutuksen taso ollut riittävä ja jos ei, niin minkä suuruisesta ongelmasta rahamääräisesti on kyse? Onko muutosta tapahtunut – paljonko ja mihin suuntaan sekä onko muutos ollut merkittävä? Miten tunnusluvut voidaan suhteuttaa esimerkiksi yrityksen tavoitteisiin tai omaan toimialaan? (Salmi 2010, 112; Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 90)

On tärkeää muistaa, että tilinpäätösanalyysin tarkoituksena ei ole tuottaa tunnuslukuja, vaan tulkita niitä. Esimerkiksi omavaraisuusasteeksi saatu prosentti ei itsessään vielä kerro mitään, vaan on mietittävä ollaanko siihen tyytyväisiä vai ei sekä löydettävä jokin viittaus siihen, onko prosentti hyvä vai huono ja kuinka paljon parempi se on tai sen pitäisi olla. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 90)

Jotta tunnuslukuja voidaan tulkita, tarvitaan jonkinlainen vertailunkohde tai tavoitteen taso, johon verrata lukuja. Tällaiset tavoiteluvut voidaan saada esimerkiksi laskelmalla. Voidaan esimerkiksi laskea, että tarvitaan 15 % käyttökate (Laskelma 2.), jotta se riittää kattamaan tarpeet. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 90)

Yrityksen kannalta merkittävimmät tunnusluvut ovat kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta osoittavat luvut. Jotta johdolle ei kuitenkaan kerry liikaa työtä tunnuslukujen tulkittamisesta, on hyvä valita vain ne tunnusluvut, joita erityisesti halutaan seurata, soveltaa ja käyttää hyväksi päätöksenteossa. (Vilkkumaa 2010, 44)

Jotta tunnuslukuja pystyisi vertailemaan, tarvitaan vertailuarvoja. Vertailuarvoja saa esimerkiksi toimiala-analyyseistä (MBO Partners 2015). Kaupparekisteristä saa pientä korvausta vastaan myös yritysten tilinpäätöksiä, joita voi hyödyntää omien tunnuslukujen tulokinnassa ja vertailussa muihin (PRH 2014).

6.2 Kasvu ja kannattavuus

Yrityksen tavoitteena ei aina ole kasvu tai tuloshakuisuus, kuten esimerkiksi joissakin asunto-osakeyhtiöissä, mutta lähtökohtaisesti yritys pyrkii kuitenkin aina kasvuun ja kannattavuuteen. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2006, 42; Tomperi 2011, 8) Yrityksen toiminta on kannattavaa silloin, kun tuotot ylittävät liiketoiminnan menot ja omistajille on jäänyt riittävä voitto (Tomperi 2011,8). Se, kuinka paljon suuremmat tuottojen tulisi olla, riippuu siitä, millaista mittaanmistapaa käytetään ja millaiset tavoitteet yritys on itselleen asettanut. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 88)

Kaikilla yrityksen tekemillä päätöksillä on jonkin asteinen yhteys yrityksen kannattavuuteen. Karkeasti ajatellen ”*kustannuksia voidaan laskea vain 100 prosenttia, mutta tuottoja voidaan kasvattaa rajatta*”. Parhaimmillaan yrityksen kannattavuuteen vaikuttaa myös yksittäiset työntekijät työpanoksellaan työnsä tuottavuuden kautta. (Suomala, Manninen & Lyly-Yrjänäinen 2011, 53)

Keskeisin kannattavuuden tunnuslukuja käsittelevä raportti on tuloslaskelma (Kotro 2007, 36-35). Tuloslaskelman kulut jaetaan tavanomaisesti kahteen osaan. Sellaisia kuluja, jotka liittyvät suoraan yrityksen tuotteisiin/palveluihin eli pääliiketoimeen kutsutaan *muuttuviksi kuluiksi*. Muuttuvia kuluja ovat esimerkiksi tuotantoon/palveluihin tarvittavat raaka-aineet, ostot, alihankintatyöt ynnä muut suoraan yrityksen toimintaan liittyvät kulut. *Kiinteiksi kuluiksi* taas kutsutaan sellaisia liiketoiminnan muita kuluja, jotka eivät riipu yrityksen toiminta-asteen määrästä eli toteutuneesta tuotannonmäärästä, vaan ne ovat normaalista jokapäiväisestä toiminnasta johtuvia kuluja. Esimerkiksi tilavuokrat, lämmitys, siivous ja puhtaanapito, hallintokulut ynnä muut luokitellaan kiinteiksi kuluiksi. (Tenhunen 2013)

Kulujen jako muuttuviin ja kiinteisiin auttaa yrityksen johtoa hahmottamaan, kuinka paljon itse liiketoimintaan menee rahaa ja kuinka paljon rahaa niiden jälkeen jää. Kun muuttuvat kulut vähennetään liikevaihdosta, saadaan *myyntikate* eli summa, jolla kaikki kiinteät kulut sekä pääomakulut, kuten lainojen korot tulisi voida kattaa. Kun kiinteät kulut ilman pääomakuluja vähennetään myyntikatteesta, saadaan *käyttökate*. Käyttökate on se rahamäärä, jonka pitäisi terveellä yrityksellä olla niin suuri, että kattaa kaikki toiminnan rahoituskulut. Kun käyttökatteesta vähennetään vielä rahoituskulut ja verot, jos yritykselle on syntynyt verotettavaa tuloa, saadaan *rahoitustulos*. Rahoitustulos kertoo, kuinka paljon yritykselle on jäänyt liikevaihdosta tulorahoitusta. Lopullinen tilikauden voitto tai tappio selviää vähentämällä vielä rahoitustuloksesta käyttöomaisuudesta tehdyt poistot sekä satunnaiset tuotot ja kulut. (Laskelma 2.; Kotro 2007, 36-37)

Myynti
- <u>ALV ja alennukset</u>
<i>Liikevaihto</i>
- <u>muuttuvat kulut</u>
<i>Myyntikate</i>
- <u>kiinteät kulut</u>
<i>Käyttökate</i>
- korot
- <u>verot</u>
<i>Rahoitustulos</i>
- <u>poistot</u>
<i>Nettotulos</i>
+ satunnaiset tuotot
- <u>satunnaiset kulut</u>
<i>Tilikauden tulos</i>

(Laskelma 2. Kotro 2007)

Kun halutaan verrata myyntikatetta, käyttökate ja tulosta edellisen vuoden lukuihin, on helpointa laskea niille suhteelliset luvut, eli prosentuaaliset luvut:

$$\text{Myyntikate}\% = 100 \times \frac{\text{myyntikate}}{\text{liikevaihto}}$$

$$\text{Käyttökate \%} = 100 \times \frac{\text{käyttökate}}{\text{liikevaihto}}$$

$$\text{Tulos \%} = 100 \times \frac{\text{tulos}}{\text{liikevaihto}}$$

Myyntikateprosentti kertoo yrityksen toimintapolitiikasta eli siitä pyrkiikö se hyvään tulokseen korkea- vai pienikatteisella myynnillä. Voidaan myös ajatella, että myyntikate kuvaa kuinka monta tulossenttiä yhdessä myyntieurossa on. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 144)

Kannattavuutta kuvaava tunnusluku on myös *kriittinen piste* ja sen myötä myös *varmuusmarginaali*. Kriittinen piste kertoo, mihin liikevaihtoon yrityksen on ylettävä, jotta se saa nollatuloksen eli millä liikevaihdolla pystytään kattamaan liiketoiminnan kulut. Kriittisen pisteen laskemiseksi tarvitaan myyntikateprosentti sekä yrityksen kiinteät kulut sisältäen myös korot ja poistot. (Kotro 2007, 38)

$$\text{Kriittinen piste} = 100 \times \frac{\text{kiinteät kulut (sis. korot ja poistot)}}{\text{myyntikate\%}}$$

Varmuusmarginaalin tehtävänä taas on kertoa, kuinka paljon yrityksen liikevaihto saa laskea ilman, että mennään tappion puolelle. Toisin sanoen jos liikevaihto onkin pienempi kuin varmuusmarginaali, on toiminta tappiollista. Varmuusmarginaaliprocentti taas ilmaisee, kuinka monta prosenttia varmuusmarginaali on liikevaihdosta. (Kotro 2007, 38-39)

$$\text{Varmuusmarginaali} = \text{liikevaihto} - \text{kriittinen piste}$$

$$\text{Varmuusmarginaaliprocentti} = 100 \times \frac{\text{varmuusmarginaali}}{\text{liikevaihto}}$$

Kun halutaan vertailla yritysten välistä kannattavuutta, käytetään yleensä apuna *pääoman tuotto prosentti* -tunnuslukua. Pääoman tuotto prosentti kuvaa kuluneen tilikauden saavutetun tuloksen ja tilikauden aikana käytössä olleen pääoman suhdetta eli sitä, kuinka paljon niin sanottua korkoa yritys tuotti pääomalleen. Kun halutaan tietää tuotto prosentti omistajan näkökulmasta, *käytetään oman pääoman tuotto prosenttia*. Kaavassa oleva *oma pääoma keskimäärin tilikaudella* lasketaan tilikauden alun ja lopun mukaisten arvojen keskiarvona. (Leppiniemi & Kykkänen 2007, 144; Vilkkumaa 2010, 46)

$$\text{Oman pääoman tuotto prosentti} = 100 \times \frac{\text{tilikauden voitto}}{\text{oma pääoma keskimäärin tilikaudella}}$$

6.3 Maksuvalmius (likviditeetti)

Vaikka yrityksen liiketoiminta olisikin kasvavaa ja kannattavaa, se ei automaattisesti tarkoita, että sillä on myös riittävä rahavirta. Likvidit eli helposti rahaksi muutettavat varat, kuten myyntisaamiset tai varasto, saattavat niin sanotusti jumiutua, jolloin yritys voi joutua likviditeettikriisiin. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 88) Likviditeettikriisillä tarkoitetaan, että yrityksen maksukyky on vaarantunut ja sen vuoksi voidaan ajautua jopa konkurssiin. (Kuismin 2010, 8; Balance Consulting 2015a).

Maksukyky on yksi yrityksen tärkeimmistä mittareista, sillä sitä voidaan sanoa yrityksen moottorin voiteluaineeksi, joka pitää toiminnan käynnissä (Suomala ym. 2011, 44). Maksukykyä on, että yrityksellä on varaa hoitaa sen hetkiset maksunsa, kuten palkat ja raaka-ainelaskut ajallaan (Laitinen & Laitinen 2014, 10). Maksuvalmiudella taas tarkoitetaan sitä, että lyhyessä (yleensä maksimissaan vuoden sisällä) ajassa erääntyvistä velvoitteista pystytään selviytymään ja ne ovat hyvässä suhteessa yrityksen maksumahdollisuuksiin. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 8)

Yritys voi olla joko maksukykyinen tai maksukyvytön, mutta toisinaan yrityksissä ilmenee myös maksuhaluttomuutta – yritys pystyisi rahallisesti hoitamaan erääntyneet maksut ajallaan, mutta ei jostain syystä halua (Laitinen & Laitinen 2014, 10). Hyvästä maksuvalmiudesta viestii esimerkiksi kassa-alennusten hyödyntäminen. Maksuhäiriöt, viivästyskorot ja erääntyneet maksut taas viestivät yrityksen maksukyvyttömyydestä. (Balance Consulting 2015a)

Kun yritys on maksukyvytön, se ilmenee tilana, jossa käytettävissä oleva rahoitus on liian suuri suhteessa rahoitustarpeeseen, eikä lisärahoitusta saada järjestymään ajoissa. Maksuviiveet ja -häiriöt viestivät yrityksen maksukyvyttömyydestä. (Laitinen & Laitinen 2014, 10) Yrityksen maksukykyä voidaan selvittää *Quick ratio* ja *Current ratio* -tunnusluvuilla. (Vilkkumaa 2010, 48)

6.3.1 Quick ratio

Quick ratiolla mitataan, kuinka hyvin yritys pystyy selviytymään lyhytaikaisista veloistaan sellaisilla omaisuuserillä, jotka ovat helposti rahaksi muutettavia, kuten myyntisaamiset. Quick ratiolla mitataan siis yrityksen kassavalmius sekä rahoituspuskurien tila. Yrityksellä tulee olla tarpeeksi suuret rahoituspuskurit, jotta myös mahdollisiin yllättäviin menoihin on käyttövaraa. (Balance Consulting 2015b)

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{lyhytaikaiset saamiset} + \text{rahat ja pankkisaamiset (+rahoitusarvopaperit)}}{\text{lyhytaikainen vieras pääoma (–saadut ennakot)}}$$

(Vilkkumaa 2010, 48-49)

Quick ration viitteelliset ohjearvot	
yli 1,5	erinomainen
1-1,5	hyvä
0,5-1	tydyttävä
0,3-05	välttävä
alle 0,3	heikko

Taulukko 1. Balance Consulting 2015b

Taulukko 1. esittää Quick ration viitteelliset ohjearvot. Jotta yrityksen rahoitusomaisuus kattaisi täysin yrityksen lyhytaikaiset velat, tulisi Quick ration arvoksi saada 1, jota pidetäänkin tunnusluvun suositusarvona. Tällöin yritys pystyy siis maksamaan velkansa niiden erääntyessä. On kuitenkin muistettava, että tilinpäätöshetkellä tunnusluku kuvaa yrityksen rahoituspuskuria vain yhden päivän arvolta, joten maksuvalmius tilikauden aikana voi vaihdella voimakkaastikin. Luvun kehitystä eri aikoina tulisi seurata ja tarkastella myös saman toimialan keskimääräisiä maksuaikoja ja niiden suhdetta oman yrityksen ostovelkojen kiertoaikaan. Tunnusluku on käyttökelpoinen myös siinä mielessä, että se ei riipu toimialasta. (Balance Consulting 2015b, Vilkkumaa 2010, 49)

6.3.2 Current ratio

Toisin kuin Quick ratioissa, Current ratioissa otetaan yrityksen maksuvalmiuteen vaikuttavana tekijänä huomioon myös vaihto-omaisuus, kuten varaston tavarat ja tarvikkeet, sillä ajatellaan, että tarvittaessa yritys voi myydä ne ja käyttää lyhytaikaisten velkojen maksuun niistä saadut rahat. Tätä tunnuslukua käytetään yksittäisten yritysten maksuvalmiuden arviointiin sekä erityisesti saman toimialan yritysten maksuvalmiuksien vertailuun. Tulkinassa tarkastellaan erityisesti luvun kehitystä eri aikoina ja sen muutoksia selitetään usein vaihto-omaisuuden, ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertoajoilla. (Vilkkumaa 2010, 49-50; Balance Consulting 2015c)

Current ratio

$$= \frac{\text{lyhytaikaiset saamiset} + \text{rahat ja pankkisaamiset} + \text{vaihto – omaisuus (+rahoituspaperit)}}{\text{lyhytaikainen vieras pääoma (–saadut ennakot)}}$$

Current ration viitteelliset ohjearvot

yli 2,5	erinomainen
2-2,5	hyvä
1,5-2	tydyttävä
1-1,5	välttävä
alle 1	heikko

Taulukko 2. Balance Consulting 2015c

Viitteellisenä ohjearvona Current ratiolle pidetään arvoa 2 (Taulukko 2.). Yritys voi tulla toimeen myös pienemmillä rahoituspuskureilla, jos sen tulorahoitus on runsasta ja vakaata. Jos yrityksellä ilmenee lyhytaikaista rahoitusvajetta, mutta omavaraisuusaste on hyvä, voisi asian ratkaista esimerkiksi pienen lainan avulla. (Balance Consulting 2015c) Omavaraisuusastetta käsitellään raportissa seuraavaksi.

6.4 Vakavaraisuus (soliditeetti)

Vaikka yritys olisikin kannattava, voi huono rahoitustila kuitenkin johtaa sen konkurssin partaalle jos velkaantuneisuus on niin suuri, ettei lainojen korkoja ja lyhennyksiä kyetä kattamaan. Silloin, kun yrityksen oma pääoman määrä on suhteessa riittävän paljon suurempi kuin koko käytössä oleva pääoma, se kantaa huononkin ajan vallitessa. Tätä kutsutaan vakavaraisuudeksi. Vakavarainen yritys viestii hyvän rahoitusrakenteen lisäksi siitä, että omistajilla on uskoa yritykseen silloin, kun kaikkia tilikauden voittoja ei oteta ulos osinkoina vaan jätetään niistä rahaa kasvattamaan omaa pääomaa. (Vilkkumaa 2010 ,50)

Mitä suuremman vakavaraisuusasteen yritys omaa, sitä paremmin se voi tehdä ratkaisuja itsenäisesti. Silloin, kun vakavaraisuus on heikkoa, voivat vieraan pääoman tahot asettaa helpommin vaatimuksia lainan ehtojen kautta. Vakavaraisuutta voidaan mitata varantoperusteisesti (staattisesti) tai virtaperusteisesti (dynaamisesti). (Balance Consulting 2015d; Laitinen & Laitinen 2014, 120-121) Raportissa käsitellään vakavaraisuuden kolme käytettyintä tunnuslukua, jotka lasketaan varantoperusteisesti. Virtaperusteinen vakavaraisuus on rajattu tämän raportin ulkopuolelle.

6.4.1 Omavaraisuusaste

Tunnetuin vakavaraisuuden mittari on *omavaraisuusaste*, joka lasketaan seuraavan kaavan avulla:

$$\text{Omavaraisuusaste} = \frac{\text{Taseen osoittama oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma (-saadut ennakot)}} \times 100$$

Omavaraisuusaste kertoo prosenttein, kuinka suuri osa yrityksen kokonaispääomasta koostuu yrityksen omasta pääomasta. 50 %:n omavaraisuusastetta voidaan pitää tavoitearvona (Taulukko 3). Tunnusluku on riippumaton toimialasta, joten se sopii hyvin eri yritysten ja toimialojen vertailuun. (Vilkkumaa 2010, 50) Omavaraisuutta tulkitessa on myös hyvä ottaa yrityksen ikä. Usein nuoremmat yritykset ovat velkaantuneempia kuin jo pitkään alalla toimineet yritykset. (Balance Consulting 2015d)

Omavaraisuusasteen viitteelliset ohjearvot

yli 50 %	erinomainen
35-50 %	hyvä
25-35 %	tydyttävä
15-25 %	välttävä
alle 15 %	heikko

(Taulukko 3. Balance Consulting 2015d)

6.4.2 Nettovelkaantumisaste

Vakavaraisuutta voidaan mitata myös *nettovelkaantumisasteella*, joka lasketaan seuraavasti:

$$\text{Nettovelkaantumisaste} = \frac{\text{korollinen vieras pääoma} - \text{rahat ja pankkisaamiset}}{\text{taseen osoittama oma pääoma}} \times 100$$

Kaavassa korolliseen vieraaseen pääomaan sisältyy sekä lyhyt-, että pitkäaikainen vieras pääoma. Mahdolliset rahoitusarvopaperit voidaan vähentää vielä korollisesta vieraasta pääomasta.

Saatu tunnusluku kuvaa sitä, kuinka pitkälle yrityksen nopeasti rahaksi muutettavat varat eli likvidit riittävät maksamaan korollisia velkoja sekä sitä, että riittääkö oma pääoma vielä sen jälkeen maksamaan pois vieraan pääoman (Taulukko 4). (Vilkkumaa 2010, 51)

Nettovelkaantumisasteen viitteelliset ohjearvot

alle 10 %	erinomainen
10-60 %	hyvä
60 %-120 %	tydyttävä
120 %-200 %	välttävä
yli 200 %	heikko

(Taulukko 4. Balance Consulting 2015d)

6.4.3 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluvulla mitataan yrityksen velkojen eli vieraan pääoman suhdetta toiminnan laajuuteen eli liikevaihtoon (Vilkkumaa 2010, 51).

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus\%} = \frac{\text{taseen velat} - \text{saadut ennakot}}{\text{liikevaihto}} \times 100$$

Tunnusluku osoittaa, kuinka suuri osa tilikauden tai laskettavan ajanjakson liikevaihdosta kuluu velkojen maksuun, jos tämä osuus käytettäisiin vain niihin. Tämä tunnusluku on verrattavissa vain saman toimialan yrityksiin. Siksi suhteelliselle velkaantuneisuusasteelle ei ole määritelty tarkkoja ohjearvojakaan, koska taso vaihtelee toimialoittain. Karkeasti hyvänä tasona voidaan kuitenkin pitää toimialasta riippuen alle 40 %, tyydyttävänä 40-80 % ja heikkona yli 80 % suhteellista velkaantuneisuutta. (Vilkkumaa 2010, 51; Balance Consulting 2015e)

Eli mitä korkeampi luku saadaan, sitä heikompana sitä pidetään. Korkean suhteellisen velkaantuneisuuden yritys tarvitsee lainoista selvittääkseen hyvän ja vakaan käyttökattteen (Laskelma 2.). (Vilkkumaa 2010, 51; Balance Consulting 2015e)

6.5 Muut tunnusluvut

Muita pienyrityksenkin kannalta hyödyllisiä tunnuslukuja ovat muun muassa toiminnan taloudellisuutta ja tehokkuutta mittaavat *kiertonopeudet*. Parhaiten kiertonopeuksia voidaan verrata saman toimialan keskuudessa, sillä ne ovat riippuvaisia yritystoiminnan sekä toimialan luonteesta. On hyvä asettaa yritystoiminnalle omat tavoitteet kiertonopeustunnuksille ja seurata, miten hyvin ne toteutuvat esimerkiksi tilikauden aikana. (Vilkkumaa 2010, 52)

$$\text{Koko pääoman kiertonopeus} = \frac{\text{liikevaihto}}{\text{koko käytössä olevan pääoman keskiarvo}}$$

Keskiarvo lasketaan taseen alku- ja loppusummista. Koko pääoman kiertonopeus mittaa, kuinka monta kertaa yritys kykenee niin sanotusti kierrättämään siihen sidotun pääoman. Mitään ohjearvoa ei tästä tunnusluvusta voida sen toimialariippuvuuden vuoksi antaa, mutta mitä suuremman luvun yritys saa koko pääoman kiertonopeudekseen, sen nopeampi kiertoaika on eli sitä paremmin yritys tuottaa suhteessa käytössä olevaan pääomaan. (Vilkkumaa 2010, 52)

Nykypäivänä moni yritys myy tuotteitaan ja palvelujaan luotolla eli velaksi, jolloin myyntisaamisiin sitoutuu rahaa. Tämä rasittaa aina liiketoiminnan kannattavuutta, sillä toiminnan kulut tulisi rahoittaa myös myyntisaamisten osalta. (Vilkkumaa 2010, 52)

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika} = \frac{\text{myyntisaamiset}}{\text{liikevaihto (12kk)}} \times 365$$

Laskemalla toiminnalleen myyntisaamisten kiertoaajan yritys saa tietää, kuinka monta päivää asiakkailta kestää laskujen maksamisessa keskimäärin. Kun tätä lukua verrataan yrityksen antamaan maksuehtoon, voidaan tarkastaa, kuinka hyvin annettu maksuehto vastaa ratkaisevaa todellista maksuaikaa. Luku siis mittaa sitä, kuinka monta päivää kestää ennen kuin liikevaihto saadaan rahana eikä saamisena.

(Vilkkumaa 2010, 52-53)

Mitä nopeampi kiertoaika myyntisaamisilla on, sitä parempi on yrityksen perintä. Nopeutamalla kiertoaikaa yritys voi vaikuttaa nostavasti tulorahoituksensa riittävyteen sekä maksuvalmiuteensa. (Balance Consulting 2015f) On kuitenkin huomioitava, että tunnusluvun arvoa nostaa hieman sellaiset myyntisaamisiin sisältyvät erät, jotka eivät kuulu liikevaihtoon, kuten arvonlisävero. (Vilkkumaa 2010, 53)

Tutkimalla oman toimialan vertailulukuja saa hyvän käsityksen myös siitä, miten nopea kiertoaajan olisi hyvä olla. Myyntisaamisten kiertoaikaan voidaan vaikuttaa lisäämällä käteismyyntiä, lyhentämällä maksuehtoja tai perintää tehostamalla. (Vilkkumaa 2010, 53-54)

Jos yritys selvittää ja seuraa myyntisaamisten kiertoaikaa, on silloin syytä selvittää ja seurata myös ostovelkojen kiertoaikaa, jonka olisi hyvä olla vähintään myyntisaamisten kiertoaajan pituinen. (Vilkkumaa 2010, 53-54)

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika} = \frac{\text{ostovelat}}{\text{ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut}} \times 365$$

Ostovelkojen kiertoaika mittaa siis sitä, kuinka monta päivää kuluu ostovelkojen maksamiseen. Samoin kuin myyntisaamisten kiertoaajassa, saatua lukemaa verrataan ostolaskujen maksuehtoihin ja selvitetään samalla yrityksen maksuvalmiutta. Maksamalla ostolaskuajallaan yritys voi hyödyntää mahdollisia kassa-alennuksia ja ainakin välttää maksujen viivästymisestä seuraavat lisäkulut. (Vilkkumaa 2010, 53-54)

Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoajoilla on niiden tehoa heikentävänä seikkana se, että ne usein sitoutuvat tilinpäätösajankohtaan, jolloin myyntisaamiset ja ostovelat saattavat olla normaalista poikkeavat. (Balance Consulting 2015g)

Vielä yksi pienyrittäjää mahdollisesti kiinnostava tunnusluku voisi olla *liikevaihdon kehitysprosentti*, joka osoittaa sen, kuinka paljon liikevaihto on tilikauden aikana prosentuaalisesti kehittynyt. (Vilkkumaa 2010, 56)

$$\text{Liikevaihdon kehitysprosentti} = \frac{\text{edell. tilik. liikevaihto} - \text{päättäneen tilikauden liikevaihto}}{\text{päättäneen tilikauden liikevaihto}} \times 100$$

6.6 Yrityksen arvonmääritys

Tilinpäätöstä tarkasteltaessa voidaan myös tehdä arvio yrityksen arvosta. Kun yrityksen omistajat ovat tietoisia yrityksensä arvosta, on helpompi ohjata ja kehittää yritystoimintaa oikeaan suuntaan niin, että se myös toisi yritykselle lisäarvoa. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 193)

Yrityksen arvonmääritys on tarpeellinen erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa yritystä ollaan ostamassa, myymässä, fuusioimassa tai esimerkiksi sukupolvenvaihdoksessa ja perinnönjaossa. Arvonmääritykselle ei ole yhtä oikeaa tapaa, vaan on otettava huomioon eri näkökulmat, kuten ostajan ja myyjän tarkoitusperät. Jos esimerkiksi ostaja suunnittelee ostettavan yrityksen lopettamista ja sitä kautta kilpailun vähentämistä, on hinta varmasti pienempi, kuin kannattavasta liiketoiminnasta suunnittelevan ostajan kohdalla. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 194)

Pääpiirteittäin yrityksen arvonmäärittämisprosessi alkaa strategian analyysillä. Strategia-analyysissä kartoitetaan aluksi yrityksen toiminta-ajatus, arvot ja visio, jonka jälkeen listataan strategiset liiketoiminta-alueet ja liikeidea. Tässä otetaan huomioon yrityksen toimintaympäristö, asiakkaat, alihankkijat, yhteistyökumppanit, kilpailijat ja sisäinen tehokkuus. Tämän jälkeen esitetään yrityksen perusstrategia, kuten kustannuspainotteisuus, erilaistaminen tai keskittyminen valittuun alueeseen. Samalla määritellään strategiset tavoitteet, hanketoimintasuunnitelmat ja vuosisuunnitelmat. (Vilkkumaa 2010, 90-92)

Arvonmääritysprosessi jatkuu tilinpäätösanalyysillä, joka antaa kuvan yrityksen taloudellisesta tilasta ja siitä, miten hyvin yritys on taloudellisesti pärjännyt kahtena edeltävänä vuotena. Tilinpäätösanalyysia tehtäessä on kuitenkin muistettava, että hyvä menneisyys ei

aina takaa hyvää tulevaisuutta, vaan liiketoiminnan riskit on oltava hyvin tiedossa. Kuitenkin myös kansainvälinen taloudellinen tila vaikuttaa oleellisesti yrityksenkin taloudelliseen tilaan. (Vilkkumaa 2010, 102)

Tilinpäätösanalyysin jälkeen ennakoidaankin yrityksen tulevaa kehitystä sekä tunnistetaan ja arvioidaan riskit. Riskienhallinnassa tärkeää on tunnistaa riskit eri yritystoiminnan alueilta, arvioida niiden vakavuus ja todennäköisyys sekä miettiä, mikä riskienhallintakeino sopii parhaiten millekin riskille. Riskejä voidaan pyrkiä poistamaan kokonaan, pienentämään, siirtämään tai esimerkiksi vakuuttamaan. Erityisen tärkeää on myös arvioida ja seurata riskien toteutumista. (Vilkkumaa 2010, 112)

Kaikki tämä ja moni muu asia vaikuttaa yrityksen arvoon. Lähtökohtaisesti yrityksen alhaisimpana hintana voidaan kuitenkin pitää *substanssiarvoa* eli yritysten varojen (tuotannontekijöiden) ja velkojen erotusta. Substanssiarvon ajatus on esittää, mikä summa jäisi käteen kaikkien tuotannontekijöiden myymisen ja velkojen poismaksamisen jälkeen. Substanssiarvoa laskettaessa on kuitenkin otettava huomioon myös se, millä perusteella tuotannontekijöiden arvo on määritetty. Esimerkiksi onko tuotannon kone arvostettu laskennassa niin, että sen arvo vastaa sitä, mitä siitä myytäessä saisi vai sitä, mitä vastaavan kuntoisen ja ikäisen koneen hankkiminen maksaisi. (Vilkkumaa 2010, 118-119)

7 Tilinpäätös- ja verosuunnittelu

Tilinpäätös- ja verosuunnittelun tarkoituksena on muun muassa löytää yritykselle verotuksellisesti edullisia toimintavaihtoehtoja ja estää verohaittojen sekä hallitsemattomien verotustilanteiden syntymistä. Tilinpäätössuunnitteluun liittyy myös halu vaikuttaa yrityksen kuvaan. Vaikka kirjanpito ja verotus kulkevatkin usein käsi kädessä, eivät tilinpäätöksen osoittama verotettava tulos yleensä vastaa verotuksen verotettavaa tulosta. (Leppiniemi & Walden 2009, 17-18)

7.1.1 Tilikauden tulos eri sidosryhmien näkökulmasta

Yrityksen eri sidosryhmät, kuten omistajat, liikkeenjohto ja luotonantajat, näkevät yrityksen tilikauden tuloksen aina omasta näkökulmastaan. Laskelmiin aiheuttaa eroja laajuus-, arvostus- ja jaksotusongelmien eri ratkaisut. (Tomperi 2013, 195)

Rahoittajille tulos muodostuu kirjanpitolain ja -asetusten mukaan sekä osakeyhtiölain ja muiden yhteisölakien kautta. Tärkeintä on selvittää omaan pääomaan vaikuttava tulos ja etenkin mahdolliset jakokelpoiset varat. Rahoittajien näkökulmassa *meno tulon kohdalle* -periaate on menoja jaksottaessa tärkein, jolloin jaksottaminen on toteutettu tulonodotusten perusteella. (Tomperi 2013, 195)

Rahoittajan tulos on kuitenkin sidoksissa verottajan tulokseen siinä, että jotta poistot, varaukset, tulojen jaksottaminen ja muut kirjatut kulut hyväksyttäisiin verotuksessa, on ne pitänyt tehdä myös kirjanpidossa. Verottajan tulos eroaa kirjanpidon tuloksessa esimerkiksi siinä, että kirjanpitoon kirjatusta tuloista osa voi olla verovapaita ja menoista taas osa vähennyskeltottomia verotuksessa, kuten edustuskulut. (Tomperi 2013, 195; Rantalainen 2014; Verohallinto 2014)

Myös liikkeen johto näkee tilikauden tuloksen vähän eritavalla. Se on kiinnostunut erityisesti yrityksen toiminnallisesta tuloksesta, jotta kannattavuuden suunnittelu ja tarkkailu olisi mahdollista. Kulujen ja kustannusten väliset erot ja sellaiset tuotot, jotka eivät liity tuotantotoimintaan, kuten rahoitustuotot, ovat erottavina tekijöinä liikkeen johdon ja rahoittajan näkemän tuloksen välillä. (Tomperi 2013, 195-196)

Vaikka yrityksen sidosryhmät näkevätkin tuloksen hieman eri tavoin, kaikki yleensä odottavat kuitenkin tasaista vuotuista tulosta, joka parantaisi myös yrityksen luottokelpoisuutta. Osakeyhtiössä osakkaat usein odottavat vähintään saman kokoisia osinkoja kuin edellisvuosina. (Tomperi 2013, 196)

7.1.2 Tavoitetulokseen pyrkiminen

Tavoitetuloksen asettamisen jälkeen mietitään, kuinka tulos tilinpäätösvaiheessa saataisiin mahdollisimman lähelle sitä. Tilinpäätöksen laatija voi kaikkien pakollisten erien kirjaamisen jälkeen käyttää esimerkiksi niin sanottua *kuluvarastoa*, jolla tarkoitetaan käytettävissä olevia tulokseen vaikuttamismahdollisuuksia, kuten varauksia. Esimerkiksi yksityisliikkeillä ja henkilöyhtiöillä toimintavaraus on yleisin vapaaehtoinen varaus. (Tomperi 2013, 198-199)

Jos pyritään mahdollisimman pieneen verotettavaan tulokseen, voidaan tehdä ylipoistoja tai varauksia pienentämään tulosta. Jos taas pyritään parempaan tulokseen, voidaan jo aikaisemmin tehtyjä varauksia tai poistoeroja purkaa, jolloin ne vaikuttavat positiivisesti tulokseen. (Tomperi 2013, 200-201)

7.2 Yritysmuotoihin liittyvä verosuunnittelu

Yksityisliikkeiden verotuksessa on otettava huomioon se, että pääomatulo lasketaan nettovarallisuudesta eli elinkeinotoiminnan varojen ja velkojen erotuksesta, johon lisätään vielä 30 % maksettujen palkkojen määrästä (Verohallinto 2011; Tomperi 2013, 212). Nettovarallisuudesta lasketaan siis 20 % pääomatuloksi ja loppu menee ansiotuloverotuksen mukaan. Näin ollen nettovarallisuutta kannattaisi yleensä pyrkiä kasvattamaan. Sen määrään vaikuttaa kasvattavasti omistajien sijoitukset ja pienentävästi vastaavasti omistajien yksityisötöt. Yksityisliike voi kuitenkin säädellä tulosta myös esimerkiksi toimintavarauksen avulla. (Tomperi 2013, 213)

Henkilöyhtiöiden osalta vero lankeaa yhtiömiesten maksettavaksi ja se jaetaan pääoma- ja ansiotuloksi. Edullisinta on yleensä saada mahdollisimman suuri osuus pääomatuloksi. Myös tähän vaikuttaa yhtiön nettovarallisuus ja maksettujen palkkojen määrä. Henkilöyhtiöilläkin tulosta voidaan säädellä muun muassa toimintavarauksella. On hyvä myös miettiä onko yhtiömiesten järkevämpää nostaa rahaa omina ottoina vai palkkana. Periaatteessa palkkana nostaminen ei olisi kannattavaa, koska tulo verotetaan yhtiömiesten omana tulona ja palkanmaksusta kertyisi yritykselle henkilösivukuluja. Perustelua palkanmaksu olisi kuitenkin silloin, kun esimerkiksi verotettava tulo olisi kokonaan pääomatuloa suuren nettovarallisuuden vuoksi. Tällöin eivät menisi hukkaan sellaiset verotuksessa hyväksyttävät vähennykset, jotka voidaan tehdä ainoastaan ansiotuloista. (Tomperi 2013, 214-215)

Osakeyhtiön ja osuuskunnan kohdalla verotettavasta tulosta maksetaan 20 % tuloveroa. Koska osingonjako muuttui ennakonpidätyksen alaiseksi vuoden 2014 alusta, voi olla edullisempää, että omistajat nostavat ennemminkin palkkaa kuin osinkoa. Osingoista pidätetään 7,5 % ennakonpidätystä, joka kuitenkin katsotaan hyväksi saajansa verotuksessa. 150 000 euroa ylittävältä osalta osingoista pidätetään 27 %.(Taloussuomi 2014; Verohallinto 2013)

Kun jaettava osinko on maksimissaan 8 % nettovarallisuudesta ja kokonaismääräisesti enintään 150 000 euroa, siitä katsotaan saajalleen 25 % veronalaiseksi pääomatuloksi. Yli 150 000 euron, mutta silti alle 8 % nettovarallisuudesta oleva osinko olisi jo 85 % veronalaista pääomatuloa. Nettovarallisuudesta 8 % ylittävä osinko taas verotetaan saajalleen 75 % veronalaisena ansiotulona. Ylimenevä osa voidaan toisaalta nostaa myös palkkana, jolloin se olisi kokonaan ansiotuloa osakkaalle. Tällöin yritykselle syntyisi henkilösi- vukuja, jotka voidaan vähentää verotuksessa, mikä taas pienentäisi yrityksen verotettavaa tuloa. (Tomperi 2013, 215; Verohallinto 2013; Taloussuomi 2014)

Kuten yksityisliikkeen ja henkilöyhtiönkin kohdalla, myös osakeyhtiön verosuunnittelun keskeinen osa on nettovarallisuudessa. Silloin, kun yrityksen nettovarallisuus on pie- nehkö, on hyvä, jos osakkaita on useampi, sillä ansiotulo-osuus jakautuisi näin useam- paan osaan ja olisi näin edullisempää verotuksen kannalta. (Tomperi 2013, 216)

8 Produktin suunnittelu ja toteutus

Produktin hyöty sen tekijälle on perusteellinen perehtyminen tilinpäätöksen laatimiseen ja tulkitsemiseen. Tarvitsen tuotteeseen liittyviä tietoja ja taitoja työssäni päivittäin, joten sen toteuttaminen tukee työtehokkuuttani sekä ammattitaitoani.

Toimeksiantajani hyötyy tuotteesta sekä kartuttamalla työntekijänsä eli tuotteen tekijän ammattitaitoa ja tietämystä, että auttamalla asiakkaitaan ymmärtämään paremmin, mitä tietoja tilitoimisto heille toimittaa. Tämä auttaa myös ylläpitämään hyviä asiakassuhteita ja viestii asiakkaalle siitä, että tilitoimisto todella välittää asiakasyritystensä taloudesta.

8.1 Tuotteen toteutuksen suunnittelu

Ohjeistuksen suunnitteluvaiheessa asiakkaille tehdään alustavia tiedusteluja ohjeistuksen tarpeellisuudesta. Heitä informoidaan, mitä tuleva ohjeistus tulisi sisältämään ja mikä sen tarkoitus on. Asiakkailta pyydetään kantaa ohjeistuksen tarpeellisuuteen ja halutaan tietää löytyykö heiltä kiinnostusta asiaa kohtaan.

Jotta ohjeistus olisi mahdollisimman hyödyllinen ja vastaisi asiakkaiden kysymyksiin, tehdään asiakkaille pienimuotoinen kyselylomake, jossa kysytään lähinnä mistä asioista tilinpäätökseen liittyen he kaipaaisivat lisätietoa, mitkä asiat tilinpäätöksessä ovat jo ymmärrettäviä ja mitkä asiat siinä ovat vaikeammin ymmärrettävissä. Näin saadaan tietoa siitä, mitä asioita ohjeistuksessa painotetaan, mitä asioita pitää selvittää helpommin ymmärrettäväksi ja mistä asioista riittää vähempikin tieto.

Muutamaa asiakasta myös pienimuotoisesti haastatellaan, koska halutaan syvällisempi näkemys asiakkaan tarpeista ohjeistusta ajatellen. Ihanteellinen haastattelujen määrä olisi kolme. Pyrin valitsemaan haastateltavakseni asiakkaita, jotka oman kokemukseni mukaan tarvitsisivat lisätietoa tilinpäätöksen lukemisesta ja tulkitsemisesta. Koska opinnäytetyössäni ei ole kyse empiirisestä tutkimuksesta, ei haastattelujen nauhoittaminen ja litterointi ole tarpeellista, vaan tekemäni muistiinpanot haastatteluista riittävät.

Tuote linjataan pienyrityksille, mutta yleispäteväksi toimialaan tai yritysmuotoon katsomatta. Erillistä esimerkkiä tilinpäätöstä en kokenut tarpeelliseksi liittää ohjeistukseen, sillä jokainen asiakas voi hyödyntää ohjeistusta omaan tilinpäätökseensä. Mallitilinpäätös olisi lisäksi vaikea toteuttaa niin, että se palvelisi useampaa eri yritysmuotoa ja toimialaa.

Tarkoituksena on käydä selkeästi, mutta kattavasti läpi kaikki pienyrityksille ja etenkin toimeksiantajan asiakasyrityksille oleelliset tilinpäätöksen osat ja perusta niiden takana. Tiedon määrä jakautuu myös sen mukaan, mitä asiakkaat ovat kokeneet tarpeelliseksi tiedoksi ja mitä vähemmän tarpeelliseksi. Tiedon laatuun ja ymmärrettävyyteen panostetaan kuitenkin jokaisella aihealueella. Hankalimpia käsitteitä avataan ohjeistuksen loppuun sijoitettavassa käsiteluetelossa. Ymmärrettävyyden varmistamiseksi ohjeistus luetutetaan lukijalla, joka ei ole taloushallintoalan ammattilainen.

Ohjeistuksen on määrä olla valmis tilinpäätösten aikaan eli maaliskuussa-huhtikuussa 2015, jolloin asiakkaat voivat hyötyä siitä mahdollisimman paljon. Lopullinen ohjeistus lähetetään asiakkaille sähköisessä muodossa eli pdf-versiona sähköpostitse.

Produkti on onnistunut, kun se on asiakaslähtöinen ja ymmärrettävä. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että ohjeistus on rajattu oikein heidän näkökulmastaan – eli mikä yrittäjää kiinnostaa tilinpäätöksessä. Asiakaslähtöisyyttä tukee myös se, että mitään epäoleellista ei käsitellä, eikä mitään oleellista jätetä pois. Produkti on ymmärrettävä silloin, kun se on kirjoitettu asiakielellä, joka ei kuitenkaan ole asiantuntijakieltä. Sellaisenkin lukijan, joka ei tiedä tilinpäätöksestä tai ylipäänsä taloushallinnosta paljon, tulisi voida lukea ja ymmärtää ohjeistuksen tekstiä.

8.2 Produktin aikataulu

Produktin ensimmäinen vaihe on teoriapohjan etsiminen. Teoriapohjana käytetään monipuolisesti erilaista ammattikirjallisuutta, kirjanpitolakia, tilintarkastuslakia, osakeyhtiölakia, ammattilehtiä ja opinnoista saatua tietoa ja osaamista.

Tämän jälkeen päästään tuotoksen tärkeimpään vaiheeseen eli kattavan ja luotettavan teoriapohjan kirjoittamiseen selkeään ja ymmärrettävään muotoon. On osattava katsoa tuotosta sen lukijan silmin ja miettiä, mitkä asiat erityisesti korostuvat, kun on kyse juuri tämän tilitoimiston asiakkaista. Tässä otetaan erityisesti huomioon asiakkaiden omat korostukset, joita kyselyissä ja haastatteluissa käy ilmi.

Toteuttaakseni produktin tarvitsen pääsyn kattavaan tietokantaan tilinpäätökseen ja kirjanpitoon liittyvissä asioissa. Tietokantana toimii toisin sanoen lähinnä kirjasto, jota pidän myös luotettavimpana tiedonlähteenä. Muuten produktin työkaluiksi riittää tietokone, internet, muistiinpanovälineet, käytännön kokemus laskentatoimen töistä, ammattilaiset ympärilläni sekä motivaatio. Tuotoksen tekeminen vaatii lähinnä kopiointikuluja sekä aikaa.

8.3 Produktin toteutus

Aloitin työn 2.1.2015 tehtyäni ensin suunnitelman produktin toteutuksesta. Suunnittelussa sain apua toimeksiantajalta sekä opinnäytetyöohjaajaltani. Viitekehukseen tarvittavien lähteiden etsintä oli ensimmäinen askel, johon hyödynsin HAAGA-HELIAn kirjaston monipuolista tarjontaa, töistä saamaani materiaalia, aikaisempia opinnäytetöitä sekä ammattilehtiä.

8.3.1 Viitekehysten rakentaminen ja tiedustelut asiakkailta

Samaan aikaan - rakentaessani mahdollisimman toimivaa, selkeästi rajattua viitekehystä, lähetin asiakkaillemme 13.1.2015 alustavia tiedusteluja heidän kiinnostuksestaan opinnäytetyötäni ja etenkin tulevaa ohjeistusta kohtaan – olisiko se heidän mielestään tarpeellinen vai turha sekä onko heillä kiinnostusta vastata muutamaan kysymykseen tai tehdä kanssani haastattelu.

Sain tiedusteluihini pian vastauksia ja monet asiakkaat osoittivat mielenkiintoa ohjeistusta kohtaan. Kävi ilmi, että moni oli itsekkin sitä mieltä, että ei ymmärrä oman yrityksensä taloudesta paljoa ja ohjeistukselle todella olisi tarvetta. Asiakkaat vastasivat tiedusteluuni muun muassa:

- *"Ihan mielenkiintoista. Nyt kaikki on vain pelkkiä lukuja."*
- *"Hienoa, että paneudut tämän tyyppisiin asioihin opintyössäsi. Varmasti monelle pienyritykselle hyödyllinen apu vaikka eivät sitä ehkä haluakaan korostaa."*
- *"Varmaan on tarvetta opille; siis mukaan vaan!"*
- *"On kiinnostava ja haluan osallistua"*
- *"Varmasti tarpeellinen sillä itse en ainakaan tajua noita kirjanpito juttuja yhtään"*
- *"Kuulostaa hyvältä ja ohjeistukselle on varmaan tarvetta. Mielelläni vastailen kysymyksiin."*
- *"Ollaan kyllä kiinnostuneita yhteistyöhön. Meille se tulisi tarpeen koska me ollaan molemmat aika pihalla, kun on kyse kirjanpidosta ja tilinpäätöksistä"*

Alustavien kyselyiden jälkeen keskityin rakentamaan viitekehystä, jonka koin opinnäytetyöni työläimmäksi ja eniten aikaa vieväksi osioksi. Hain jatkuvasti uusia lähteitä ja pyrin saamaan mahdollisimman tuoretta tietoa. Valitettavasti kirjastossa joidenkin teosten saaminen koitui hankalaksi, joten jouduin tyytymään myös vanhempiin teoksiin. Uskon kuitenkin, että onnistuin saamaan ajantasaista tietoa.

Viitekehysten rakentamisessa oli koko ajan mietittävä asioita asiakasyritysten kannalta – kiinnostaako tämä asiakasyrityksiä? Onko tämä tieto heille oleellinen? Vaikeaksi rajaamisen teki se, että jollekin yritykselle oleellinen asia voi olla toiselle epäoleellinen. Pyrin kuitenkin tekemään parhaat ratkaisut rajausten suhteen ja loinkin jo tässä vaiheessa raakaversioiden ohjeistuksesta, jonka nimesin "Tilinpäätöksen lukeminen ja tulkinta – ohjeistus asiakkaille".

Ohjeistuksen raakaversioon mietin alustavaa rakennetta, sekä sitä, että mitkä alueet viitekehuksesta kannattaa siirtää itse produktiin. Tämä oli tehtävä siksi, että osa viitekehyyksen sisällöstä oli tuotettu vain oman ymmärtämiseni vuoksi eikä näin ole niin oleellinen asiakkaiden näkökulmasta.

8.3.2 Kyselyt asiakkaille

9.2.2015 lähetin sähköpostitse asiakkaille laatimani kyselyn, joka koostui muutamasta avoimesta kysymyksestä liittyen asiakkaan taloushallinnon ja tilinpäätösasioiden ymmärtämiseen. Laadin kyselyyn kysymykset seuraavasti:

- Mistä tilinpäätökseen tai kirjanpitoon liittyvästä asiasta haluaisit saada lisätietoa?
- Mihin kohtiin tarvitsisit selvennystä?
- Mitkä kohdat tilinpäätöksestä on helppo ymmärtää?
- Mitä yrityksesi tilinpäätökselle yleensä tapahtuu, kun saat sen käsiisi? (Esim. Käyn sen aina kohta kohdalta läpi/ Vilkaisen tuloksen ja silmäilen yleisilmeen/teen laskelmia ja suunnittelen tulevaa tilikautta/Jätän mappiin talteen ilman sen kummempaa ihmettelyä)

Kyselyihin sain vastauksia vähän huonosti, vaikka aluksi kiinnostus asiakkaiden taholta olikin suurehko. Olin kuitenkin tiedostanut, että näin voi käydä, joten kyselin asiakkailta kysymyksiä heidän käydessään toimistollamme. Kyselyiden perusteella sain vahvistuksen siitä, että vaikeaa oli ymmärtää tilinpäätökseen liittyviä käsitteitä, kuten mitä ovat menoennakot, siirtovelat, myyntisaamiset tai poistot. Viimeiseen kysymykseen moni vastasi, että käy tilinpäätöksensä suurpiirteisesti läpi ja eniten kiinnittää huomiota tilikauden tulokseen sekä vertailee lukuja edelliseen vuoteen.

Haastateltavilta yrityksiltä en erikseen pyytänyt kyselyn kysymyksiä, vaan liitin ne haastattelukysymyksiin (Liite 4.). Kolme asiakasyritystä osallistui haastatteluuni – yksi kommandiittiyhtiö taksialalta, yksi catering osakeyhtiö sekä yksi kuuden yrityksen konserni, joka tarjoaa varataksinvuokrauspalveluja sekä taksikuljetuksia. Toteutin haastattelut asiakkaiden kanssa helmi-maaliskuun 2015 aikana ja lähetin aina muutamaa päivää ennen haastattelukysymykset asiakkaille, jotta heillä oli aikaa tutustua niihin ja miettiä valmiiksi vastauksiaan. Asiakkailla oli haastatteluissa mukana myös edellisen vuoden tilinpäätös, jotta he saivat siitä tukea vastauksiinsa.

8.3.3 Haastattelu taksialan kommandiittiyhtiön kanssa

Toteutimme haastattelun puhelimitse 12.2.2015 ja käytimme siihen aikaa noin 20 minuuttia. Asiakkaan mukaan hänen ymmärryksensä taloushallinnon asioista on hyvin vähäinen,

joten hän haluaisi hahmottaa tilinpäätöksen kokonaisuuden ja asioiden yhteyden. Tilinpäätöksen saadessaan hän silmäilee sen läpi ja ymmärtää kyllä sen, että tuliko voittoa vai jäätiinkö tappiolle.

Asiakkaan mielestä tasetta on vaikeampi ymmärtää kuin tuloslaskelmaa, koska jotkut taseessa olevat käsitteet ovat hänelle vieraita. Hän ei osannut sanoa, mikä raportissa olisi hänen mielestään tärkeää, mutta ei usko minkään olevan ainakaan turhaa tietoa hänelle, jos vain tietäisi, mitä tiedolla pitäisi tehdä. Tuloksen syntyminen hän sanoo ymmärtävänsä, mutta ei tiedä kuinka voisi hyödyntää tilinpäätöksestä saamaansa dataa.

Haastattelussa painottui myös, että yrittäjä haluaisi oppia näkemään, mitä voisi tehdä toisin ensi vuonna. Yrittäjä oli kovin kiinnostunut verosuunnittelusta, sillä hänelle oli syntynyt yllättäviä lisämaksuja verotuksessa. Hän haluaisi siis ymmärtää verotusta ja oppia välttämään yllättäviä lisäveroja. Haastattelussa ilmeni myös, että asiakas ottaisi mielellään raportteja ja palautetta hänen taloudellisesta tilastaan kuukausittain, joten sovimme, että toimitan hänelle tuloslaskelman ja taseen aina kuukausittain viimeistelyäni hänen kirjanpitoonsa.

8.3.4 Haastattelu taksialan konsernin kanssa

Taksialan konserniasiakkaan kanssa haastattelu toteutettiin 3.3.2015 asiakkaan toimitiloissa. Haastatteluun käytettiin runsaasti aikaa – yhteensä noin kaksi tuntia, sillä yrittäjäpariskunta halusi myös tutustuttaa minut lähemmin heidän liiketoimintaansa esittelemällä tiloja sekä kertomalla päivittäisistä rutiineista ja yleisesti yritystoiminnan kulusta.

Asiakaspariskunta sanoi ymmärtävänsä yrityksensä taloushallinnon asioita erittäin vähän. He pyrkivät käymään läpi tilinpäätöksensä yksityiskohtaisesti ja yrittävät ymmärtää mahdollisimman paljon, mutta loppujen lopuksi ymmärrykseen jää kuitenkin vain tulos ja muutokset edellisvuoteen verrattuna.

Muotoilun kannalta raportit ovat heidän mielestään helppolukuisia ja niistä saa haluamansa tiedon siltä osin, miltä sitä ymmärtää. Asiakaspariskunnalle tärkeää on nähdä, mihin raha menee ja missä mittasuhteissa. Tärkeimpinä kohtina he pitävät liikevaihtoa ja tuloista, koska ne antavat ensimmäisiksi osviittaa yrityksen liiketoiminnan kannattavuudesta. Mitään raportin kohtaa he eivät pidä turhana, mutta vähemmän huomiota saavat poistot ja muut tilinpäätösjaksotukset. Vaikeaa on ymmärtää asioiden kokonaisuus.

Asiakaspariskunnan mukaan he eivät osaa hyödyntää tilinpäätöstä mitenkään liiketoiminnassaan. Haastattelussa korostui, että yrittäjäpariskunta haluaisi jonkin vertailukohteen, mihin verrata tilinpäätöksen lukuja. Toisin sanoen he haluaisivat ymmärtää, mikä taso on hyvä ja mikä huono ja mitä kannattaisi tavoitella. Lisäksi he haluaisivat tietää, mihin kohtiin pitäisi kiinnittää huomioita ja tietää mitä ja miten pitäisi parantaa/jarruttaa tai ennaltaehkäistä.

Myös nämä haastateltavat olivat kiinnostuneita verojen ennakkoinnista ja haluaisivat saada etukäteen selville, paljonko veroja suunnilleen pitäisi maksaa ilman, että tulee isoja jäänösveroja. Haastattelussa ilmeni myös, että asiakkaan suuret yhteistyökumppanit eivät ole olleet kiinnostuneita konsernin tilinpäätöksestä tai ylipäänsä tuloksesta. Asiakaspariskunta sanoi olevansa kiinnostunut esimerkiksi tunnuslukuraporteista pari kertaa vuodessa.

8.3.5 Haastattelu catering-yrityksen kanssa

25.3.2015 toteutettiin opinnäytetyötäni varten viimeinen haastattelu, jossa haastateltavana oli catering asiakkaamme. Haastattelu tehtiin asiakkaan toimitiloissa ja siihen käytettiin aikaa noin tunnin verran. Yritys on asiakkaanamme vielä suhteellisen uusi, jonka vuoksi halusin ottaa erityisesti hänen tarpeensa huomioon produktissa.

Yrittäjä mieltää tyydyttävälle tasolle ymmärryksensä yrityksensä tilinpäätöksistä ja yleisestikin taloushallinnosta. Kuten aikaisemmatkin haastateltavat asiakkaat, hän myös kiinnittää raportissa huomionsa tilikauden tulokseen sekä tyytyy vertailemaan lukuja edellisvuoteen. Asiakas kertoi myös, että hänellä on käytössään omia raportteja, joista hän saa halutessaan jonkinlaista dataa yrityksensä taloudesta.

Haastateltava kokee raportit itsessään kyllä muodollisesti helppolukuisiksi, mutta osa sanastosta on yrittäjälle vierasta, mikä aiheuttaa sen, että raportti ei kokonaisuudessaan aukea hänelle. Vaikeimpia kohtia ymmärtää asiakkaan mukaan olivat käsitteet: myyntisaamiset, menoennakot ja suunnitelman mukaiset poistot. Epäselväksi asiakkaalle on jäänyt myös liitetiedoissa mainittu hyödykkeiden arvostaminen. Asiakas ei ole varma, mitä tietoa hänen pitäisi tilinpäätöksestä haluta, mutta tilikauden tulos tietenkin kiinnostaa.

Asiakas pitääkin tärkeimpänä raportin osana tilikauden tulosta, mutta ei niinkään osaa hyödyntää raporttia niin, että tietäisi, mitä asioita pitäisi pitää tärkeänä. Mitään varsinaisesti turhaa hän ei raportissa nähnyt. Haastateltavan mukaan hän ei ole varma mikä taso on hyvä ja mikä huono eli mitä pitäisi katsoa niin sanotusti huolestuneena.

Myös tämä yrittäjä oli kiinnostunut verosuunnitteluosion lisäämisestä ohjeistukseeni. Toisaalta asiakas haluaisi tilitoimistolta enemmin konkreettista talousneuvontaa – mitä hänen kannattaisi muuttaa ja miten sekä missä pitäisi olla varovainen tai mitä pitäisi ottaa huomioon. Tämä tarkoittaisi käytännössä siis vinkkejä kirjanpitäjältä sekä raportteja esimerkiksi tunnusluvuista, mutta edellyttäen sitä, että asiakasyritys ymmärtää saamansa raportit ja tietää, miten hyötyä niistä. Hän myös toivoi ohjeistuksesta mahdollisimman selkää, yksinkertaista ja ymmärrettävää, jolloin hänkin saisi siitä jotain hyötyä.

8.3.6 Viitekehyksen viimeistely ja ohjeistuksen luominen

Viitekehyksen viimeisteleminen käytti haastatteluista ja kyselyistä saamaani tietoa eli lisäksi, poistin tai rajasin tietoa sen mukaan, mitä asiakkaat olivat toivoneet (Taulukko 5.). Päätin siis painottaa produktissa käsitteiden aukaisemista, taseen ja tuloslaskelman erien selittämistä sekä konkreettista tilinpäätöksen tulkintaa. Asiakkaiden pyynnöstä lisäksi hie- man tietoa myös tilinpäätös- ja verosuunnittelusta, mutta koska pääpointtina ohjeistuk- sessa on käsitellä itse tilinpäätöstä, jätin tämän osion aika suppeaksi. Lisäyksiä varten kä- vin vielä hakemassa kirjastosta vähän enemmän sisäisen laskentatoimen puolta käsittele- vää lähdemateriaalia sekä tilinpäätös- ja verosuunnitteluun keskittyviä teoksia.

Kysymys nro	Haastateltava 1	Haastateltava 2	Haastateltava 3	Johtopäätökset
1	Taloushallinnon ymmärrys on hyvin vähäinen.	Erittäin vähän	Ymmärrys tilinpäätöksestä ja taloushallinnosta on tyydyttävä.	Ohjeistus on tarpeellinen.
2	Silmäilee tilinpäätöksen läpi ja katsoo tuloksen.	Pyrkivät käymään raportin läpi yksityiskohtaisesti.	Katsoo tilikauden tuloksen ja tyytyy vertailemaan lukuja edellisvuoteen.	Ei osata nähdä kokonaisuudessaan yrityksen taloudellista tilaa.
3	Raportit ovat helppolukuisia, mutta käsitteet ovat vieraita.	Muotoilun kannalta ovat helppolukuisia.	Muodollisesti ovat helppolukuisia, mutta sanasto vierasta.	Raporttien muotoilu on selkeä.
4	Raporteilta saa halua- mansa tiedon siltä osin miltä ymmärtää.	Ymmärrykseen jää vain tulos ja muutokset edellisvuoteen. Tiedon saa siis siltä osin miltä ymmärtää.	Ei ole varma mitä tietoa pitäisi haluta.	Tarvitaan lisätietoa raportin sisällöstä. Avataan ohjeistuksessa tuloslaskelman ja taseen erät.
5	Ei osaa sanoa mitä pitää tärkeänä.	Tärkeää nähdä mihin raha menee ja missä mittasuhteissa. Tärkeät kohdat ovat liikevaihto ja tulos.	Tilikauden tulos on tärkeä. Ei tiedä mitä asioita pitäisi pitää tärkeänä.	Kerrotaan ohjeistuksessa, miten näistä raportista saamista tärkeistä tiedoista voidaan hyötyä.
6	Ei pidä mitään tietoa turhana, mutta ei tiedä mitä tiedoilla pitäisi tehdä.	Mikään ei ole turha, mutta vähemmän huomiota saavat tilinpäätösjaksotukset.	Raportissa ei ole mitään varsinaisesti turhaa.	Kaikki raportin kohdat ovat lähes yhtä tärkeitä asiakkaille.

7	Tase vaikea ymmärtää käsitteiden vuoksi. Haluaisi ymmärtää tilinpäätöksen kokonaisuuden ja asioiden yhteyden.	Kokonaisuus on vaikeaa ymmärtää.	Sanasto on vierasta, joten raportti ei kokonaisuudessa aukea. Vaikeita ymmärtää ovat myyntisaamiset, menoennakot, poistot ja hyödykkeiden arvostaminen.	Avataan ohjeistuksessa käsitteitä ja pyritään selventämään raportin kokonaisuus.
8	Helppoa on ymmärtää miten tulos muodostuu.	Tuloslaskelmaa on helppo ymmärtää.	Tilikauden tulos on helppo ymmärtää.	Tuloksen syntyminen käsitteily jätetään vähemmälle.
9	Ei osaa hyödyntää tilinpäätöksestä saamaansa dataa.	Ei osata hyödyntää tilinpäätöstä mitenkään.	Ei oikein osaa hyödyntää.	Annetaan ohjeistuksessa työkalut, kuinka voidaan hyödyntää.
10	On kiinnostunut verosuunnittelusta. Haluaisi oppia näkemään, mitä voisi tehdä toisin tulevaisuudessa.	Haluaisivat vertailukohteen, johon verrata tilinpäätöstä. Mikä taso on hyvä/huono? Mitä kannattaisi tavoitella? Mihin kohtiin pitäisi kiinnittää huomiota? Mitä pitäisi parantaa/ennaltaehkäistä? Verosuunnittelu kiinnostaa.	Ei ole varma mikä taso on hyvä ja mikä huono tai mitä pitäisi katsoa ns. huolestuneena. On kiinnostunut verosuunnittelusta.	Painotetaan tilinpäätöksen tulkintaosiota, erityisesti tunnuslukuja. Lisätään myös lyhyt tietopaketti tilinpäätös- ja verosuunnittelusta.
11	Ottaisi mielellään vastaan raporteja ja palautetta taloudellisesta tilastaan kuukausittain.	Mahdolliset tunnuslukuraportit olisivat mieluisia pari kertaa vuodessa.	Toivoisi konkreettista talousneuvontaa – vinkkejä mitä kannattaisi muuttaa ja miten, missä pitäisi olla varovainen ja mitä pitäisi ottaa huomioon ym.	Otetaan harkintaan uudenlaisten palvelupakettien tarjoaminen.

Taulukko 5. Haastattelujen yhteenveto

Kun viitekehys oli sisällöltään valmis aloin siirtämään siitä tietoa ohjeistukseen. Jätin siirtämättä sellaisia alueita, jotka koskivat lähinnä omaa oppimistani. Siirsin viitekehuksesta produktiin tiivistettynä tietoa kirjanpidosta pohjustamaan tilinpäätöksen käsittelyä raportissa. Tilinpäätöksen rakenteesta ja yleisperiaatteista siirsin tietoa myös tiivistetysti ja lisäksi asiakkaille olennaisimmat jaksotus- ja arvostussäännökset. Tuloslaskelman ja taseen erien selitykset siirtyivät kokonaisuudessaan viitekehuksesta ohjeistukseen, koska näitä asioita asiakkaat halusivat minun myös painottavan. Liitetiedot, tase-erittelyt sekä toimintakertomuksen kävin ohjeistuksessa läpi lyhyesti ja tiiviisti, sillä nämä osat eivät olleet asiakkaille niin tärkeitä. Erityisen painotuksen ohjeistukseen sai viitekehyyksen *Tilinpäätöksen lukeminen ja tulkinta* -alue, jossa tiivistyi koko ohjeistuksen ydin. Tämä alue sekä *Tilinpäätös- ja verosuunnittelu* -alue siirrettiin viitekehuksesta ohjeistukseen kokonaisuudessaan.

Ymmärtämisen tukemiseksi lisäsin ohjeistukseen muutaman taulukon ja havainnollistavan kuvan. Pyrin jatkuvasti näkemään tekstini asiakkaiden näkökulmasta ja muokkasin tekstiä sen mukaan mahdollisimman yksinkertaiseksi ja selkeäksi ymmärtää. Pyrin selittämään kaikki hankalimmat taloushallinnon käsitteet sekä tekstissä, että ohjeistuksen loppuun lisäämässäni käsitelistassa.

Ohjeistuksen viimeistelyn jälkeen lähetin sen toimeksiantajalle hyväksyttäväksi. Toimeksiantaja antoi luvan lähettää ohjeistuksen asiakkaille, joten ohjeistus lähetettiin asiakkaille sähköpostitse 16.4.2015. Produktiin oltiin tyytyväisiä ja se koettiin hyödylliseksi. Lisäarvoa olisi asiakkaiden mielestä tuonut vielä ohjeistuksen kohdistaminen toimialan tai yritysmuodon mukaan.

8.4 Produktin kuvaus

Produktista tuli 28 sivuinen sisältäen kansilehden, sisällysluettelon, johdannon, tekstiosuuden sekä käsiteluettelon (Liite 5.). Noin puolet ohjeistuksesta kertoo tilinpäätöksen taustoista, rakenteesta ja sisällöstä. Loppuosa produktista kertoo tilinpäätöksestä liiketoiminnan apuna ja tässä osiossa on keskitytty tunnuslukuihin ja niiden tulkintaan, mutta kerrottu hieman myös yrityksen arvonmäärittämisestä sekä tilinpäätös- ja verosuunnittelusta. Loppussa on käsiteluettelo, jossa hankalimmat tilinpäätökseen liittyvät käsitteet on avattu. Lisänä on lyhyt lista taloushallinnon ja yrittäjyyden ammattikirjallisuudesta sekä nettisivuista, joiden lukemisesta voisi olla asiakkaille hyötyä.

Produktin kaikki aihealueet on otsikoitu selkeästi pääotsikoilla ja väliotsikoilla tiedonhaun helpottamiseksi. Ohjeistus on tekstipainotteinen, mutta sisältää myös muutamia havainnollistavia esimerkkejä, taulukoita, laskelmia, kaavoja ja kuvioita. Produktin muotoilu on tehty mahdollisimman selkeäksi rivivälejä, marginaaleja sekä fonttikokoja säätelemällä ja selkeillä kappalejaoilla. Kansilehteen on lisätty väriä houkuttelemaan lukijaa tutustumaan ohjeistukseen.

9 Pohdinta

Produktin onnistumisen kriteereinä olivat asiakaslähtöisyys ja ymmärrettävyys. Ohjeistus oli asiakkaiden mielestä selkeä ja ymmärrettävä, jolloin se täyttää siltä osin kriteerit onnistumiselleen. Asiakaslähtöisyyden kriteeri ei kuitenkaan aivan täysin täytynyt ohjeistuksessa, sillä asiakkaat kertoivat toivoneensa kuitenkin enemmän yksityiskohtaisempaa ohjeistusta omalta toimialaltaan ja yritysmuodoltaan, jolloin ohjeistuksesta olisi enemmän hyötyä heille. He sanoivat kuitenkin ymmärtävänsä myös, miksi ohjeistuksesta oli tehtävä yleispätevä toimialaan ja yritysmuotoon katsomatta. Asiakasyritykset olisivat kiinnostuneita saamaan lisää tietoa tilinpäätös- ja verosuunnittelusta sekä tilinpäätösanalyysistä palveluna tilitoimistoltaan.

Toimeksiantajan mukaan ohjeistuksestani oli paljon hyötyä yrityksen asiakkaille ja siihen oltiin tyytyväisiä. Opinnäytetyöprosessi oli toimeksiantajalle mielenkiintoinen kokemus, joten he harkitsevat jatkossakin erilaisten tuotosten teettämistä opiskelijoilla. Sain itse työstä positiivista palautetta ja saan toimeksiantajan mukaan laatia jatkossa lisää lyhyitä ohjeistuksia asiakkaille. Ohjeistuksen laatimisprosessi myös paransi asiakassuhteitamme niin, että asiakkaiden on nyt helpompi tulla kysymään mitä vain mietityttäviä asioita heidän taloushallintoonsa liittyen.

Produktin ongelmaksi koitui rajausten veto sekä asiakkaiden hidas vastausnopeus tai vastaamattomuus tiedusteluihin ja kyselyihin. Tämän ongelman olin kuitenkin tiedostanut ja yritin korjata asiaa tiedustelemalla asiakkailta suullisesti, mitä he ohjeistukselta haluaisivat. Ongelmaksi saattoi myös koitua produktin laajuus ja tiedon määrä, sillä osa asiakkaista ei välttämättä ehdi tai halua käyttää aikaa ohjeistukseen syventymiseen. Koin ajanpuutteen myös itselleni yhdeksi suurimmista ongelmista, minkä vuoksi aloitinkin opinnäytetyöni työstämisen mahdollisimman ajoissa.

9.1 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotukset

Jatkokehitysehdotuksena ohjeistuksen voisi rajata toimialan mukaan, kuten koskemaan vain taksialan asiakkaita, jolloin se on yksityiskohtaisempi ja vastaa paremmin juuri sen toimialan kysymyksiin. Asiakaslähtöisyyttä korostaisi myös jatkossa ohjeistuksien rajaaminen yhtiömuodoittain. Tilitoimisto voisi tarjota asiakkaille myös juuri heille räätälöidyn ohjeistuksen tai palvelun, jossa kirjanpitäjä ja asiakas käyvät yhdessä läpi asiakasyrityksen tilinpäätöksen, jolloin asiakas voi esittää kirjanpitäjälleen mieltään askarruttavia kysymyksiä ja saada kirjanpitäjältä konkreettisia vinkkejä yrityksensä taloushallinnon hoitamiseen.

Toimeksiantajan asiakkaille voisi jatkossa luoda myös lisäohjeistuksia tilinpäätös- ja verosuunnittelusta. Myös arvonlisäverotuksesta voisi tehdä ohjeen – etenkin sellaisille asiakkaille, jotka tekevät myös yhteisökauppaa. Toimeksiantaja voi myös tarjota asiakkaille lisäpalveluna taloushallinnon lisäpaketteja, kuten tunnuslukuraportit ja vertailun kilpailijoihin tai juurikin tilinpäätös- ja verosuunnittelua seuraavaa tilikautta varten.

9.2 Opinnäytetyön ja oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä ohjeistus, joka selventää tilitoimiston asiakkaiden kuvaa tilinpäätöksestä. Ohjeistus luotiin vastaamaan kysymyksiin: ”mikä tilinpäätös on ja mistä se koostuu?”, ”miten sitä tulisi ymmärtää?” ja ”kuinka yrittäjä voi hyödyntää sitä liiketoiminnassaan?”. Ohjeistus vastaa näihin kysymyksiin mielestäni hyvin ja riittävän kattavasti asiakkaiden tarpeita myötäillen.

Myös viitekehyksen laatuun ja luotettavuuteen tuli opinnäytetyössäni panostaa. Mielestäni onnistuin luomaan kattavan, laadukkaan ja luotettavista lähteistä rakennetun viitekehyksen, joka palveli hyvin ohjeistuksen laatimista. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen perusta on pysynyt suhteellisen vakiona vuodesta toiseen, mutta koska yksityiskohtaiset käytännöt kirjanpidossa ja verotuksessa voivat muuttua vuosittainkin, oli oltava erittäin tarkkana, että opinnäytetyöni tieto on ajantasaista. Ammattikirjallisuus sekä viitekehyksen kannalta oleelliset lait, kuten kirjanpitolaki, olivat työssäni suuressa osassa ja luotin niistä saamaani tietoon.

Opinnäytetyöni myötä koen olevani pätevämpi kirjanpitäjä ja tilinpäätöksen laatija. Olen onnistunut kasvattamaan itsetuntoani ja osaamistani taloushallinnon asioissa. Koen pystyväni antamaan yritysasiakkaillemme nyt asiantuntevampia neuvoja ja ohjeita taloushallintoon liittyvissä asioissa. Olen myös huomannut olevani oma-aloitteisempi tiedonhakijana – eli kysyn vähemmän apua kollegoilta. Olen huomannut myös sen, että kollegani kysyvät usein myös minun näkemystäni, jos töissä ilmenee jokin ongelma liittyen asiakasyritystemme taloushallintoon. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen oppimiseeni opinnäytetyön tekemisen myötä. Silti taloushallinnon ala on tiedonmäärältään ja toiminnoiltaan erittäin laaja ja jatkuvasti muuttuva, joten minun on osattava ylläpitää, kehittää ja päivittää osaamistani.

Lähteet

Collier, P.M. 2006. Accounting for managers. John Wiley & Sons Ltd.

Balance Consulting 2015a. Maksuvalmius. Luettavissa: <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>. Luettu: 2.4.2015.

Balance Consulting 2015b. Quick Ratio. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/quick_ratio. Luettu: 2.4.2015.

Balance Consulting 2015c. Current Ratio. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/current_ratio. Luettu: 2.4.2015.

Balance Consulting 2015d. Omavaraisuusaste. Luettavissa: <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/omavaraisuusaste>. Luettu: 2.4.2015

Balance Consulting 2015e. Suhteellinen velkaantuneisuus. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/suhteellinen_velkaantuneisuus. Luettu: 2.4.2015.

Balance Consulting 2015f. Myyntisaamisten kiertoaika. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/myyntisaamisten_kiertoaika. Luettu: 2.4.2015.

Balance Consulting 2015g. Ostovelkojen kiertonopeus. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/ostovelkojen_kiertoaika. Luettu: 2.4.2015.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360

Etera 2014. Sosiaalivakuutusmaksut ja rajamäärät 2014.. Luettavissa: http://www.etera.fi/SiteCollectionDocuments/Muut-liitteet/Sotumaksut_fin.pdf. Luettu: 13.1.2015.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2012. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Tenhunen, M. 2013. Johdon laskentatoimen peruskäsitteet, menetelmät ja tekniikat. Tilisanomat 12.3.2013. Luettavissa: <http://tilisanomat.fi/content/johdon-laskentatoimen-perusk%C3%A4sitteet-menetelm%C3%A4t-ja-tekniikat>. Luettu: 3.4.2015.

Airola, S. 2011. Kirjanpidon ABC. Taloushallintoliitto. Luettavissa: http://www.taloushallintoliitto.fi/tilitoimistot/kirjanpidon_abc/. Luettu: 22.1.2015.

Lindfors, H. 2008. Kirjanpito käytännönläheisesti. Helsingin Kamari Oy. Gummerus Kirjapaino Oy. Helsinki.

Kirjanpitolaki 1336/1997

Kirjanpitolautakunta 29.12.1986/886.

Kirjanpitolautakunta 22.3.1999/1573.

Kirjanpitolautakunta 21.6.2005/1750.

Kirjanpitolautakunta 26.2.2008/1813.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2007. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. WSOYpro. Helsinki.

Kirjanpitoasetus 1339/1997.

KTM:n työryhmä ja toimikuntaraportteja 8/1996 osa 1.

Suomala, P., Manninen, O. & Lyly-Yrjänäinen, J. 2011. Laskentatoimi johtamisen tukena. Edita Publishing Oy. Helsinki.

MBO Partners Oy 2015. Yritys- ja toimiala-analyysi. Luettavissa: <http://www.mbopartners.fi/yritys-ja-toimiala-analyysi/>. Luettu: 26.4.2015.

Kinnunen, J., Laitinen, E.K., Laitinen, T., Leppiniemi, J. & Puttonen, V. 2006. Mitä on yrityksen taloushallinto?. Otavan Kirjapaino Oy. Helsinki.

Salmi, I. 2010. Mitä tilinpäätös kertoo? Edita Prima Oy.

KHT-Yhdistys 2012. Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2012. KHT-media Oy. Helsinki

KHT-Yhdistys 2014. Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2014. KHT-media Oy. Helsinki.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Kuismin, H. 2010. Pienen osakeyhtiön likviditeettikriisi. Saimaan ammattikorkeakoulu. Luettavissa: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/16775/Kuismin%20Heidi.pdf?sequence=1>. Luettu 23.2.2015.

Mäkinen, L. 2003. Pienyrityksen tilinpäätös käytännössä. Talentum Media Oy. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

PRH Patentti- ja rekisterihallitus 2015. Kaupparekisteri, Osakeyhtiö, Lopettaminen, Selvitystila. Luettavissa: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/lopettaminen/selvitystila.html>. Luettu: 10.4.2015.

PRH Patentti- ja rekisterihallitus 2014. Tietopalvelut. Luettavissa: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/tietopalvelut.html>. Luettu: 26.4.2015.

Rantalainen 21.1.2014. Edustuskulujen verovähennys poistui. Luettavissa: <http://www.rantalainen.fi/edustuskulujen-verovahennys-poistui/>. Luettu: 25.3.2015.

Taloussanomat 2015. Varaus, Sanoma Media Finland Oy. Luettavissa: <http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/varaus/>. Luettu 4.4.2015.

Taloussuomi 6.2.2014 Luettavissa: <http://www.taloussuomi.fi/sijoitus/osinkoverotus-2014>. Luettu: 14.4.2015.

Alhola, K. & Lauslahti, S. 2005. Taloutta johtamista varten. Edita Publishing Oy. Helsinki

Leppiniemi, J. 2014a. Tilinpäätäjän käsikirja. Talentum Media Oy. Helsinki

Alhola, K., Koivikko, A., Rätty, P. & Tuominen, O. 2001. Tilinpäätöksen sisältö ja toteutus. WS Bookwell Oy. Porvoo.

Salmi, I. & Rekola-Nieminen, L. 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Koivumäki, J. & Lindfors, H. 2014. Tilinpäätöksestä veroilmoitukseen käytännönläheisesti. Helsingin Kauppakamari. Meedia Zone Oü. Viro.

- Leppiniemi, J. & Walden, R. 2009. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. WS Bookwell Oy. Juva.
- Laine, S. 2013. Tilinpäätäjän tietopaketti 2013. Tilisanomat 34, 6, s. 44-143.
- Leppiniemi, J. 2014b. Velka vai vastuu?. Tilisanomat 35, 4, s. 20-22.
- Verohallinto 2011. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus. Luettavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Tuloverotus/Elinkeinotoiminnan_nettovarallisuus\(9361\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Tuloverotus/Elinkeinotoiminnan_nettovarallisuus(9361)). Luettu: 12.4.2015.
- Verohallinto 27.12.2013. Muutoksia osinkojen verotukseen ja ennakonpidätykseen vuoden 2014 alusta. Luettavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Muutoksia_osinkojen_verotukseen_ja_ennak\(30722\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Muutoksia_osinkojen_verotukseen_ja_ennak(30722)). Luettu 14.4.2015
- Verohallinto 18.8.2014. Syventävät vero-ohjeet: Edustusmenot tuloverotuksessa 2014. Luettavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Edustusmenot_tuloverotuksessa\(33533\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Edustusmenot_tuloverotuksessa(33533)). Luettu: 25.3.2015.
- Kotro, M. 2007. Yrityksen kannattavuus ja rahoitus. Edita Publishing Oy. Helsinki.
- Laitinen, T. & Laitinen, E.K. 2014. Yrityksen maksukyky: arviointi ja ennakointi. KHT-Media Oy. Helsinki.
- Vilkkumaa, M. 2010. Yrityksen menestyksen mittarit. Yrityskirjat Oy. Helsinki.
- Tomperi, S. 2011. Yrityksen taloushallinto 3. Kannattavuus ja kustannuslaskenta. Edita Publishing Oy. Helsinki.
- Yrityksen taloushallinto 3. Kannattavuus ja kustannuslaskenta, Tomperi S. 2011, Edita Prima Oy Helsinki
- Tomperi, S. 2013. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Sanoma Pro Oy. Helsinki

Liitteet

Liite 1. Tasekirja Esimerkki Oy

ESIMERKKI OY

TASEKIRJA

TILIKAUDELTA
1.1. - 31.12.2014

Y-tunnus
1234567-0

Esimerkki Oy

Tasekirja 1.1.2014-31.12.2014

Sisällysluettelo

	sivu
Tuloslaskelma	1
Tase	2-3
Liitetiedot	4-5
Tilinpäätöksen allekirjoitukset	6
Luettelo kirjanpitokirjoista	6

Esimerkki Oy
Y-tunnus: 1234567-0

Osoite: Kaatokuja 3
00850 Helsinki

Kotipaikka: Helsinki

Esimerkki Oy
123456-7

Tuloslaskelma

	1.1.2014– 31.12.2014	1.1.2013– 31.12.2013
LIKEVAIHTO	0.00	0.00
Liiketoiminnan muut tuotot	0.00	0.00
Materiaalit ja palvelut (–)	0.00	0.00
Henkilöstökulut (–)	0.00	0.00
Poistot ja arvonalentumiset (–)	0.00	0.00
Liiketoiminnan muut kulut (–)	0.00	0.00
LIKEVOITTO/-TAPPIO	0.00	0.00
Rahoitustuotot ja -kulut (+/–)	0.00	0.00
VOITTO/TAPPIO ENNEN SATUN- NAISIA ERIÄ	0.00	0.00
Satunnaiset erät (+/–)	0.00	0.00
VOITTO/TAPPIO ENNEN TILIN- PÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	0.00	0.00
Tilinpäätössiirrot (+/–)	0.00	0.00
Välittömät verot (–)	0.00	0.00
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	0.00	0.00

Tase

	31.12.2014	31.12.2013
Vastaavaa		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	0.00	0.00
Aineelliset hyödykkeet	0.00	0.00
Sijoitukset	0.00	0.00
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	0.00	0.00
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	0.00	0.00
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	0.00	0.00
Laskennalliset verosaamiset	0.00	0.00
Muut saamiset	0.00	0.00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	0.00	0.00
Laskennalliset verosaamiset	0.00	0.00
Muut saamiset	0.00	0.00
Rahoitusarvopaperit	0.00	0.00
Rahat ja pankkisaamiset	0.00	0.00
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	0.00	0.00
Vastaavaa yhteensä	0.00	0.00

	31.12.2014	31.12.2013
Vastattavaa		
OMA PÄÄOMA		
Osake, osuus- tai muu vastaava pääoma	0.00	0.00
Arvonkorotusrahasto	0.00	0.00
Käyvän arvon rahasto	0.00	0.00
Muut rahastot	0.00	0.00
Edellisten tilikausien voitto/tappio	0.00	0.00
Tilikauden voitto/tappio	0.00	0.00
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	0.00	0.00
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	0.00	0.00
PAKOLLISET VARAUKSET	0.00	0.00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Pääomalainat	0.00	0.00
Saadut ennakot	0.00	0.00
Ostovelat	0.00	0.00
Laskennalliset verovelat	0.00	0.00
Muut velat	0.00	0.00
	0.00	0.00
Lyhytaikainen		
Pääomalainat	0.00	0.00
Saadut ennakot	0.00	0.00
Ostovelat	0.00	0.00
Laskennalliset verovelat	0.00	0.00
Muut velat	0.00	0.00
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	0.00	0.00
Vastattavaa yhteensä	0.00	0.00

Taseen vastattavien liitetiedot

Pakolliset varaukset

	31.12.2014	31.12.2013
Eläkevaraukset	0.00	0.00
Verovaraukset	0.00	0.00
Muut pakolliset varaukset	0.00	0.00
	0.00	0.00

Tilivuoden 2014 kuluksi ja pakollisten varausten lisäykseksi on kirjattu x euroa...

Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	31.12.2014	31.12.2013
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua	0.00	0.00

Velat saman konsernin yrityksille

	31.12.2014	31.12.2013
Saadut ennakot	0.00	0.00
Ostovelat	0.00	0.00
Rahoitusvekselit	0.00	0.00
Muut velat	0.00	0.00
Siirtovelat	0.00	0.00
	0.00	0.00

Velat omistusyhteisyrityksille

Saadut ennakot	0.00	0.00
Ostovelat	0.00	0.00
Rahoitusvekselit	0.00	0.00
Muut velat	0.00	0.00
Siirtovelat	0.00	0.00
	0.00	0.00

Erittely taseessa yhdistellyistä eristä

Vakuudet ja vastuusitoumukset

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöön

	31.12.2014	31.12.2013
Eläkelainat	0.00	0.00
Annetut kiinnitykset	0.00	0.00
Rahalaitoslainat	0.00	0.00
Annetut kiinnitykset	0.00	0.00
Velat yhteensä	0.00	0.00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	0.00	0.00

Velat, joiden vakuudeksi annettu osakkeita

	31.12.2014	31.12.2013
Eläkelainat	0.00	0.00

Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	0.00	0.00
Rahalaitoslainat	0.00	0.00
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	0.00	0.00
Velat yhteensä	0.00	0.00
Pantatut osakkeet yhteensä	0.00	0.00

Muut omasta puolesta annetut vakuudet

	31.12.2014	31.12.2013
Vuokratakuutalletukset	0.00	0.00
Kiinnitykset kiinteistöön	0.00	0.00
	0.00	0.00

Samaan konserniin kuuluvien yritysten puolesta annetut vakuudet ja takaukset

	31.12.2014	31.12.2013
Vuokratakaukset	0.00	0.00
Muut takaukset	0.00	0.00
	0.00	0.00

Muiden puolesta annetut vakuudet

	31.12.2014	31.12.2013
Yrityskiinnitykset	0.00	0.00
	0.00	0.00

Eläkevastuut

Yhtiön eläkevastuut on vakuutettu ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Eläkevastuut on kokonaan katettu.

Leasingsopimuksista maksettavat määrät

	31.12.2014	31.12.2013
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	0.00	0.00
Myöhemmin maksettavat	0.00	0.00
	0.00	0.00

Tuotantokoneiden leasingsopimukset ovat pääsääntöisesti x vuoden leasingsopimuksia, joihin ei liity lunastusehtoja.

Vastuusitoumukset samaan konserniin kuuluvien yritysten puolesta

Muut vastuusitoumukset

Yhtiöllä on toimitiloistaan x vuoden pitkäaikainen vuokrasopimus. Vuokra-aika alkoi x.x.xxxx ja se voidaan irtisanoa x kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen ensimmäisen kerran x.x.xxxx. Kuukausivuokra on x euroa. Tästä sopimuksesta aiheutuva vuokravastuu yhtiölle on 31.12.2014 tilinpäätöksessä yhteensä x euroa.

	31.12.2014	31.12.2013
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	0.00	0.00
Myöhemmin maksettavat	0.00	0.00
Yhteensä	0.00	0.00

Yhtiö on tehnyt käyttöomaisuushankintoihin liittyviä sitoumuksia x eurolla vuosille x–x.

Muut taloudelliset vastuut, joita ei ole merkitty taseeseen

Yhtiö on velvollinen tarkistamaan vuonna x valmistuneesta kiinteistöinvestoinnista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on x euroa ja viimeinen tarkistusvuosi on x.

Vakuudellisiin lainoihin sisältyy kovenanttiehtoja. Sovitut erityisehdot liittyvät yhtiön vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen. Kovenanttien rikkoutuminen voi nostaa rahoituksen kustannuksia tai johtaa lainojen irtosanomiseen. Yhtiön johdon mukaan kovenanttiehdot ovat täyttyneet ja niitä seurataan.

Yhtiö on vastaajana yhtiön liiketoimintaan liittyvässä vahingonkorvausta koskevassa riita-asiasa, jonka varalta yhtiöllä on asianmukainen vakuutus.

Saadut investointiavustukset, joihin liittyy palautusehto, sekä omaisuuden tasearvo, jonka hankintamenoa avustuksella on katettu:

	1.1.2014–31.12.2014	
	Tasearvon määrä	Avustuksen määrä
Rakennukset	0.00	0.00
Koneet ja kalusto	0.00	0.00

Avustuksen määrä on vähennetty omaisuuden tasearvosta.

Osakeyhtiölain toimintakertomusta koskevat/korvaavat liitetiedot

Hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi

Yhtiön voitonjakokelpoiset varat ovat x euroa, josta tilikauden voitto on x euroa. Hallitus ehdottaa yhtiökoukselle, että voitonjakokelpoiset varat jaetaan seuraavasti:

Osinkona jaetaan xx euroa/osake	0.00
Omaan pääomaan jätetään	0.00
	<hr/>
	0.00

Yhtiön taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Yhtiön maksuvalmius on hyvä eikä ehdotettu voitonjako hallituksen näkemyksen mukaan vaaranna yhtiön maksukykyä.

Yhtiön osakkeet

Yhtiöllä on x osaketta, joiden nimellisarvo on x euroa/ kpl. Kukin osake oikeuttaa x ääneen yhtiökokouksessa. Kaikilla osakkeilla on samanlainen oikeus osinkoon ja yhtiön varoihin.

Pääomalainat

Yhtiöllä on x euroa oman pääoman ehtoista lainaa yhtiön omistajalta. Laina-aika on x vuotta. Lainan korko on VM:n puolivuositain vahvistama peruskorko + x %. Lainan pääoma ja korko maksetaan yhtiön selvitystilassa ja konkurssissa muita velkojia huonommalla etuoikeudella. Pääoma saadaan muutoin palauttaa ja korkoa maksaa vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalojen määrä maksuhetkellä ylittää yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudempaan tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän. Pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Jos korkoa ei voida maksaa, se siirtyy maksettavaksi ensimmäisen sellaisen tilinpäätöksen perusteella, jonka perusteella se voidaan maksaa. Lainalle on kertynyt maksamatonta kuluksi kirjaamatonta korkoa x euroa.

Ulkomaiset sivuliikkeet

Yhtiöllä on sivuliike x:ssa, osoitteessa..., rek. nro x.

Lähipiirilainat ja -vastuut

Yhtiö on antanut lainan yhtiön hallituksen puheenjohtajalle. Lainan määrä on x euroa ja laina-aika on x vuotta. Laina lyhennetään tasaosuuksin ja korko maksetaan kerran vuodessa. Lainan korko on x %. Lainalle on saatu vakuus.

Rakenne- ja rahoitusjärjestelyt

Tilikauden aikana yhtiö on hankkinut Yhtiö B Oy:n osakekannan ja yhtiöstä on siten tullut emoyhtiö.

Yhtiökokous, joka pidettiin x.x.xxxx, päätti laskea liikkeeseen x uutta osaketta, joiden merkintähinta oli x euroa/kpl. Osakeanti suunnattiin... Osakeannin suuntaamiseen oli OYL 9:4.1 §:n tarkoittama painava taloudellinen syy, sillä osakeannilla saatiin yhtiölle sen tarvitsemaa käyttöpääomaa. Osakkeiden merkintäaika oli x.-x.x.xxxx, ja ne merkittiin ja maksettiin x.x.xxxx.

Hallituksella on voimassa valtuus enintään x optio-oikeuden liikkeelle laskemiseen yhtiön henkilöstölle poiketen osakkeenomistajien merkintäetuoikeudesta, jos tähän on painava syy. Valtuus on voimassa x.x.xxxx saakka. Hallitus ei ollut käyttänyt tätä valtuutusta 31.12.2014 mennessä.

Ylimääräinen yhtiökokous päätti x.x.xxxx vahvistaa omaa pääomaa x eurolla laskemalla liikkeelle x uutta osaketta. Osakkeista maksettu hinta, x euroa/kpl, kirjattiin kokonaisuudessaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Uudet osakkeet merkitsi kokonaisuudessaan yhtiön pääomistaja, x, joka omistaa osakepääoman korotuksen jälkeen yhtiön osakekannasta ja äänivallasta x %.

Omat osakkeet

Yhtiöllä oli 31.12.2014 omistuksessaan omia osakkeita seuraavasti:

Määrä	Osuus osakkeista	Osuus äänistä
kpl	%	%
0	0	0

Yhtiö on tilikauden aikana ostanut omia osakkeitaan seuraavasti:

Päivämäärä	Määrä,	Suoritettu vastike
	kpl	
pvm	0	0.00
pvm	0	0.00
Yhteensä	0	0.00

Tilikauden aikana hankittujen osakkeiden yhteenlaskettu osuus sekä osakepääomasta että äänimäärästä oli x prosenttia. Omien osakkeiden hankinnalla ei ollut merkittävää vaikutusta omistuksen ja äänivallan jakautumiseen yhtiössä.

Yhtiöllä on panttina omia osakkeitaan x kpl.

Esimerkki Oy
123456-7

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

paikka, päivämäärä

---

nimen selvennys
asema

---

nimen selvennys
asema

---

nimen selvennys
asema

---

nimen selvennys
asema

---

nimen selvennys
asema

---

nimen selvennys
asema

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

paikka, päivämäärä

X Oy
KHT/HTM-yhteisö

---

nimen selvennys
KHT/HTM

Esimerkki Oy
123456-7

Luettelo kirjanpitoakirjoista ja tositteiden lajeista sekä säilytystavoista

Pääkirja		paperilla/cd-tallenteena tms.
Päiväkirja		paperilla/cd-tallenteena tms.
Pankkitositteet	tositelaji X	paperilla/cd-tallenteena tms.
Ostolaskut	tositelaji X	paperilla/cd-tallenteena tms.
Myyntilaskut	tositelaji X	paperilla/cd-tallenteena tms.
Muistiotositteet	tositelaji X	paperilla/cd-tallenteena tms.
Palkkakirjanpito tosittueineen	tositelaji X	paperilla/cd-tallenteena tms.
Ostoreskontraerittelyt		paperilla/cd-tallenteena tms.
Myyntireskontraerittelyt		paperilla/cd-tallenteena tms.
Varastokirjanpidon erittelyt		paperilla/cd-tallenteena tms.
Käyttöomaisuuskirjanpidon erittelyt		paperilla/cd-tallenteena tms.

Sähköisessä muodossa KTM:n päätöksen 47/1998 mukaisesti arkistoitava kirjanpitoaineisto on tallennettuna yhtiön kirjanpitoa hoitavan yhtiö x Oy:n palvelimella, joka sijaitsee x:ssä. Pysyvään säilytykseen tarkoitetut tietovälineet ja niiden sisältö on kuvattu erillisessä kuvauksessa, joka löytyy päivä- ja pääkirjojen yhteydestä DVD-levyltä. Muu kirjanpitoaineisto säilytetään yhtiön toimitiloissa.

Liite 2. Kululajikohtaisen tuloslaskelman kaava

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
  - a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
    - aa) Ostot tilikauden aikana
    - ab) Varastojen muutos
  - b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
  - a) Palkat ja palkkiot
  - b) Henkilösivukulut
    - ba) Eläkekulut
    - bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
  - a) Suunnitelman mukaiset poistot
  - b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
  - c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
  - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
  - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
  - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista
  - d) Muut korko- ja rahoitustuotot
  - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
  - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
  - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ
12. Satunnaiset erät
  - a) Satunnaiset tuotot
  - b) Satunnaiset kulut
13. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
14. Tilinpäätössiirrot
  - a) Poistoeron muutos
  - b) Vapaaehtoisten varausten muutos
15. Tuloverot
16. Muut välittömät verot
17. **TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)**

(Leppiniemi, Kykkänen 2007, 261)

Liite 3. Taseen kaava

Vastaavaa

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat oikeudet

Kehittämismenot

Aineettomat oikeudet

Liikearvo

Muut pitkävaikutteiset menot

Ennakkomaksut

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

Rakennukset ja rakennelmat

Koneet ja kalusto

Muut aineelliset hyödykkeet

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Sijoitukset

Osuudet saman konsernin yrityksissä

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Osuudet omistusyhteisyhteisöissä

Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä

Muut osakkeet ja osuudet

Muut saamiset

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet

Keskeneräiset tuotteet

Valmiit tuotteet/tavarat

Muu vaihto-omaisuus

Ennakkomaksut

Saamiset

Myyntisaamiset

Saamiset saman konsernin yrityksiltä

Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä

Lainasaamiset

Muut saamiset

Maksamattomat osakkeet/osuudet

Siirtosaamiset

Rahoitusarvopaperit

Osuudet saman konsernin yrityksissä

Muut osakkeet ja osuudet

Muut arvopaperit

Rahat ja pankkisaamiset

Vastattavaa

OMA PÄÄOMA

Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

Ylikurssirahasto

Arvonkorotusrahasto

Käyvän arvon rahasto

Muut rahastot

Vararahasto

Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot

Muut rahastot

Edellisten tilikausien voitto (tappio)

Tilikauden voitto (tappio)

TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

Poistoero

Vapaaehtoiset varaukset

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset

Verovaraukset

Muut pakolliset varaukset

VIERAS PÄÄOMA

Joukkovelkakirjalainat

Vaihtovelkakirjalainat

Lainat rahoituslaitoksilta

Eläkelainat

Saadut ennakot

Ostovelat

Rahoitusvekselit

Velat saman konsernin yrityksille

Velat omistusyhteisyriksille

Muut velat

Siirtovelat

(Leppiniemi, Kykkänen 2007, 266-267)

Haastattelu

Janina Syrjälä

Viitarinne Oy

Käsitteistä: Tase kuvaa yrityksen varoja ja velkoja, Tuloslaskelma taas tilikauden tulosta ja sen muodostumista.

1. Asteikolla 1-10 kuinka hyvin mielestäsi ymmärrät yrityksesi kirjanpitoa ja tilinpäätöstä?
2. Kuvaile mitä teet, kun saat yrityksesi tilinpäätöksen tai ylipäänsä väliaikaisen taseen ja tuloslaskelman? Esim. käyn sen aina kohta kohdalta läpi/ vilkaisen tuloksen ja silmäilen yleisilmeen/teen laskelmia ja suunnittelen tulevaa tilikautta/jätän mappiin talteen ilman sen kummempaa ihmettelyä.
3. Ovatko saamasi raportit helppolukuisia?
4. Saatko raporteilta haluamasi tiedot?
5. Mikä kohta raportista on sinulle tärkeä – miksi?
6. Mikä kohta raportista on sinusta turha – miksi?
7. Mikä kohta raportista on hankala ymmärtää?
8. Mitkä kohdat tilinpäätöksestä on helppo ymmärtää?
9. Osaatko jo hyödyntää tilinpäätöstä yritystoiminnassasi? Miten?
10. Mistä tilinpäätökseen tai kirjanpitoon liittyvästä asiasta haluaisit saada lisätietoa?
11. Mitä haluaisit saada kirjanpitäjältäsi jos voisit toivoa mitä vain taloushallintoon liittyvää palvelua?

Liite 5. Ohjeistuksen sisällysluettelo

Sisällys

Johdanto	2
Kirjanpito tilinpäätöksen perustana	3
Tilinpäätös yleisesti.....	5
Tuloslaskelma.....	8
Tase	12
Litetiedot ja muut erittelyt.....	15
Tilinpäätös liiketoiminnan apuna	16
Tunnusluvut ja niiden tulkinta	16
Yrityksen arvonmääritys	23
Tilinpäätös- ja verosuunnittelu	24
Käsitteitä & hyödyllistä lukemista	27